

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КОНОТОП ОЛЕНА СЕРГІЇВНА

УДК 378:373.3.091.12.011.3-051:81'243]:811.111(043.3)

**ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ФОРМУВАННЯ
У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ
АНГЛОМОВНОЇ НАВЧАЛЬНО-СТРАТЕГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
В АСПЕКТІ МІЖКУЛЬТУРНОГО СПІЛКУВАННЯ**

13.00.02 «Теорія та методика навчання (іноземна мова)»

Реферат дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук

Київ – 2025

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Київському національному лінгвістичному університеті, Міністерство освіти і науки України.

Науковий консультант: доктор педагогічних наук, професор
Черниш Валентина Василівна,
Київський національний лінгвістичний університет,
кафедра педагогіки та методики навчання
іноземних мов, завідувач кафедри

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Шовковий В'ячеслав Миколайович,
Навчально-науковий інститут філології
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка, кафедра методики
викладання української та іноземних мов і
літератур, завідувач кафедри

доктор педагогічних наук, професор
Задорожна Ірина Павлівна,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
проректор з наукової роботи та міжнародного
співробітництва, професор кафедри англійської
філології та методики навчання англійської мови

доктор педагогічних наук, професор
Микитенко Наталія Олександрівна,
Львівський національний університет
імені Івана Франка, кафедра іноземних мов
для природничих факультетів, завідувач кафедри

Захист відбудеться 17 квітня 2025 р. об 11⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.054.01 у Київському національному лінгвістичному університеті за адресою 03150, м. Київ, вул. Велика Васильківська, 73, ауд. 432.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Київського національного лінгвістичного університету (03150, м. Київ-150, вул. Велика Васильківська, 73).

Реферат розіслано 14 березня 2025 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Писанко М. Л.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність та перспективність наукового дослідження. Курс України на інтеграцію у світове співтовариство визначає стратегічний орієнтир мовної політики держави в галузі навчання іноземних мов (ІМ) – формування особистості, здатної успішно спілкуватися ІМ в ситуаціях міжкультурної комунікації. Реалізація цього соціального замовлення вимагає забезпечення підготовки висококваліфікованих фахівців, спроможних виконувати роль культурного посередника між культурою рідної країни та культурою країн, мова яких вивчається. Концепція «Нова українська школа» (НУШ) (2016), Концепція розвитку педагогічної освіти (2018), Концепція розвитку англійської мови (АМ) в університетах (2019), Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» (2020), Стандарт вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (2021), European Profile for Language Teacher Education (2004), Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) (2001, 2018, 2020) сприяють реформуванню української освіти та орієнтують на єдині загальноєвропейські освітні стандарти, забезпечують її конкурентоспроможність у сучасному інформаційному суспільстві.

Сьогодні система передачі знань зазнає фундаментальних змін. Дослідження показують, що вже неможливо підготувати студента в закладах вищої освіти (ЗВО) до майбутньої професійної діяльності протягом усього життя, оскільки кожного року відбувається оновлення 5 % теоретичних і 20 % професійних знань (Освіта протягом життя, с. 81). За експертними оцінками, у майбутньому найбільш затребуваними на ринку праці стануть учителі, які будуть «уміти навчатися впродовж життя, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі, володіти навичками критичного мислення, ставити цілі та досягати їх» (Нова українська школа, 2016, с. 4). Отже, пріоритетною тенденцією й актуальністю стає питання неперервності освіти (*lifelong learning*).

У системі ЗВО впродовж довгого часу основна увага була приділена оволодінню знаннями. Сучасною світовою тенденцією є пріоритетність розвитку *soft skills*, які дозволяють фахівцю адаптуватися до нових умов, змінювати сферу зайнятості, використовуються у вирішенні нестандартних завдань. Результати досліджень співвідношення важливості *soft skills* та *hard skills*, оптимальні для прийняття на роботу молодих спеціалістів, становлять відповідно 61 % та 39 % (Зінченко, 2016, с. 11–15). Авторська група наукового проєкту The Assessment and Teaching of 21st Century Skills (ATC21S), метою якого була оцінка знань і компетентностей 21 ст., є першою міжнародною спробою розробити узгоджене розуміння сучасних компетентностей, що об'єднало 250 дослідників 20 країн світу; у результаті дослідження виявлено 10 важливих компетентностей 21 ст., які склали модель

KSAVE (*Knowledge, Skills, Attitudes, Values and Ethics*), серед яких першим виділено домен мислення з трьома підгрупами: творчість та інновації (*creativity and innovation*); критичне мислення, вирішення проблем, прийняття рішень (*critical thinking, problem solving, decision making*); здатність учитися, метакогніція (*learning to learn, metacognition*), які необхідно враховувати й включати до програм та формувати відповідні навички й уміння (Griffin, McGaw, Care, 2012), що вказує на *пріоритетність формування навчально-стратегічної компетентності (НСтК) у сучасному світі* (виділено нами).

Важливою світовою тенденцією є акцент на високоякісне оперування інформацією та її засвоєння. Міжнародні експерти наголошують на актуальній потребі формування у студентів когнітивних навичок: креативності, активності, стратегічності (Jobs in 2030, с. 44–65). Володіння стратегіями навчання ввійде до п'яти найважливіших навичок із 120 досліджених знань, навичок і умінь до 2030 року (Bakhshi, Dowing, Osborne, 2017, с. 62–67). Українські роботодавці серед переліку найзатребуваніших навичок виділяють уміння працювати в команді, комунікабельність і когнітивні навички; у перспективі на 2030 р. найбільшу затребуваність становитиме емоційний інтелект, уміння працювати в команді, когнітивні навички, критичне й стратегічне мислення (Зінченко, 2016, с. 15). Організація освітнього процесу з використанням стратегій описана у CEFR (2001, 2018, 2020), де чітко зазначено важливість і пріоритетність цього напрямку, а стратегії розглядаються як засіб для мобілізації та балансу ресурсів користувача ІМ (CEFR, 2001). На нашу думку, система навчання ІМ у ЗВО потребує імплементації ІНСтК.

Є вагомі розвідки, які пов'язані з формуванням ІНСтК. Аналітичний огляд сучасних психологічних, лінгвістичних та методичних досліджень свідчить про наявність окремих спроб розв'язання питання формування в майбутніх учителів початкової школи (ПШ) англomовної навчально-стратегічної компетентності (АНСтК) в аспекті міжкультурного спілкування: вивчено реалізацію мовленнєвих стратегій комунікативних невдач (Л. Л. Славова); формування АНСтК старшокласників у процесі засвоєння лексико-граматичного матеріалу (Н. Є. Білоножка) та ІНСтК у молодших школярів у процесі навчання англomовного аудіювання (Л. В. Ягеніч); теоретично обґрунтовано та практично перевірено методику формування: АМ ІНСтК в діалогічному мовленні (ДМ) у майбутніх учителів (Ю. П. Гудима), ІНСтК у студентів у процесі навчання професійно орієнтованого читання німецькою мовою (В. Є. Бутева), стратегій письмового перекладу офіційно-ділових текстів з української мови на англійську в майбутніх філологів (О. А. Михайленко), комунікативних стратегій професійно спрямованого англomовного писемного спілкування у машинобудівельників (О. В. Цепкало), реалізації мовних стратегій засобами інформаційних технологій у ЗВО (О. М. Ванівська); студентів технічних спеціальностей французького професійно спрямованого монологу-аргументації з урахуванням їхніх навчальних стилів (Л. В. Бондарь), підготовки майбутнього вчителя до формування в учнів АНСтК (Н. С. Щерба) та для вчителів АМ (В. В. Черниш); визначено вимоги до рівня володіння

ІНСтК майбутніми вчителями АМ (І. П. Задорожна) та стратегій автономної роботи студентів технічного ЗВО (Ю. В. Петровська) та ін. Отже, аналітичний огляд сучасних досліджень засвідчив наявність окремих вдалих спроб розв'язання питання формування у майбутніх учителів ПШ АНСтК в аспекті міжкультурного спілкування, проте предметом окремого наукового дослідження проблема формування у майбутніх вчителів ПШ АНСтК в аспекті міжкультурного спілкування не була. Сучасні тенденції методики навчання АМ відмічають успішність формування професійно орієнтованої іншомовної комунікативної компетентності (ІКК) студентів у процесі саме формування ІНСтК. При цьому формування останньої є обов'язковою умовою успішного оволодіння ІМ. Попри значний інтерес науковців до формування ІНСтК, акцентуємо на відсутності цілісного дослідження цієї методичної проблеми для майбутніх учителів ПШ в аспекті міжкультурного спілкування в теоретичному та практичному аспектах.

Отже, **актуальність** нашого дослідження зумовлена:

– соціальним замовленням суспільства щодо якісної професійної англomовної підготовки майбутніх учителів ПШ з урахуванням сучасних вимог до рівня випускників відповідного профілю;

– щораз більшою питомою вагою сформованості у майбутніх учителів ПШ АНСтК в умовах кредитно-модульної системи навчання та необхідністю розробки й обґрунтування її методики в аспекті міжкультурного спілкування;

– потребою теоретичного переосмислення та вдосконалення процесу формування АНСтК в оволодінні майбутніми вчителями ПШ англomовною комунікативною компетентністю (АКК), формуванні готовності навчатися протягом усього життя, особистісному розвитку студента, що вимагає наукового обґрунтування її організації;

– відсутністю наукових досліджень щодо організації формування АНСтК у майбутніх учителів ПШ в аспекті міжкультурного спілкування з урахуванням сучасних вимог до рівня її сформованості як самостійної проблеми в її прямій постановці.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано в межах колективних наукових тем кафедри педагогіки та методики навчання іноземних мов Київського національного лінгвістичного університету «Методика навчання іноземних мов і культур у системі неперервної освіти» (номер державної реєстрації 0117U005347) та «Інновації у педагогіці та методиці навчання іноземних мов і культур» (номер державної реєстрації 0123U102361). Тему дисертації затверджено вченою радою Київського національного лінгвістичного університету (протокол № 9 від 23 грудня 2019 року).

Об'єктом дослідження є процес навчання АМ майбутніх учителів ПШ під час формування АНСтК.

Предметом дослідження є методика формування у майбутніх учителів ПШ АНСтК в аспекті міжкультурного спілкування.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні, практичному розробленні й експериментальній перевірці методичної системи формування у майбутніх учителів ПШ АНСтК в аспекті міжкультурного спілкування.

Поставлена мета передбачала розв'язання таких завдань дослідження:

1) узагальнити сучасні тенденції формування АНСтК у майбутніх учителів ПШ у ЗВО України, виявити стан дослідженості проблеми та представити розвиток сучасного розуміння науковцями особливостей створення системи відповідного навчання;

2) визначити психолого-педагогічні передумови розробки методичної системи формування АНСтК у майбутніх учителів ПШ в аспекті міжкультурного спілкування шляхом аналізу сучасних наукових досліджень у галузі педагогіки, психології, психолінгвістики, освітніх документів та окреслити релевантні підходи щодо формування АНСтК в аспекті міжкультурного спілкування;

3) розробити концептуальні засади формування у майбутніх учителів ПШ АНСтК в аспекті міжкультурного спілкування: модель, цілі та структуру і зміст, принципи, методи, засоби конструювання змісту;

4) описати методiku формування в майбутніх учителів ПШ АНСтК в аспекті міжкультурного спілкування;

5) експериментально перевірити методiku формування у майбутніх учителів ПШ АНСтК в аспекті міжкультурного спілкування; обґрунтувати та апробувати запропоновану модель, представити її як систему й укласти методичні рекомендації для організації освітнього процесу за розробленою методикою.

Для вирішення поставлених завдань передбачено використання таких **методів наукового дослідження**: *теоретичних* – вивчення та аналіз методичних, педагогічних, лінгвістичних та психологічних друкованих та електронних джерел з проблематики дослідження вітчизняних та закордонних авторів, аналіз освітніх і закордонних нормативних документів, міжнародних стандартів з формування у майбутніх учителів ПШ АНСтК, узагальнення та синтез чинних методичних розробок за темою дослідження, критичний аналіз навчальних засобів щодо можливості їхнього застосування в межах розробленої методики формування у майбутніх учителів ПШ АНСтК, моделювання освітнього процесу за розробленою методикою; *емпіричних* – методи анкетування викладачів, учителів ПШ та студентів з метою з'ясування стану проблеми, потреб фахівців і зворотного зв'язку з боку студентів після навчання за запропонованою методикою, наукове спостереження за освітнім процесом у педагогічному ЗВО, організація та проведення методичного експерименту, зрізів із метою визначення рівня сформованості у майбутніх учителів ПШ АНСтК, обробка та перевірка отриманих експериментальних даних методами математично-статистичного аналізу; *методів математичної статистики* для обробки та перевірки результатів експериментального навчання (ЕН).

Теоретико-методологічним підґрунтям дослідження є загальні положення дидактики вищої школи і методики навчання ІМ, методологічні принципи та підходи науково-педагогічного пошуку, а також теоретико-методологічні засади, на яких ґрунтується методика формування АНСтК у майбутніх учителів ПШ в аспекті міжкультурного спілкування, а саме: *положення сучасної педагогіки, психології, психолінгвістики та методики навчання ІМ: загальні положення ІНСтК* (L. F. Bachman, M. Canale, A. Chamo, A. D. Cohen, J. M. O'Malley, R. Oxford, A. S. Palmer, J. Rubin, M. Swain, A. Wenden та ін.); *формування ІНСтК* (Н. Є. Білоножко, О. П. Биконя, Л. В. Бондар, В. Є. Бутева, О. І. Ванівська, А. О. Гавриленко, Т. І. Горпініч, Ю. П. Гудима, Н. Є. Дмитренко, Н. В. Дячук, О. І. Задорожна, Н. В. Зінукова, Г. С. Масур, О. А. Михайленко, С. Ю. Ніколаєва, Т. І. Олійник, М. П. Оліяр, І. Є. Потюк, Н. О. Сабат, І. В. Семеряк, О. С. Синекон, Є. О. Співаковська, Н. І. Тонконог, Д. Г. Терещук, А. О. Хомик, О. В. Цепкало, В. В. Черниш, О. І. Шапран, В. М. Шовковий, Н. С. Щерба, Л. В. Ягеніч); *розвиток основ стратегічного мислення* (О. М. Дроб, Д. А. Горлач, А. А. Гриценко, С. С. Тригоб'юк, I. Bonn, V. Caporale, A. Casey, A. Chevallier, A. Dixit, E. Goldman, F. Graetz, R. Horwath, K. Ohmae, F. Kamangar, M. S. Karimi, J. M. Liedtka, J. Nalebuff, H. Mintzberg, R. Rohani, A. Salavati, R. Stacey, S. A. Strumpf та ін.) та *стратегічної особистості* (W. Bennis, J. G. Ebersole, E. F. Goldman, J. Goldsmith, H. Henkel, T. Horne, A. V. Huellmantel, J. M. Lichtarski, J. Liedtka, M. L. Nathan, M. Wilczyński, S. Wrona, N. V. Zabriskie, J. Sloan, S. Wootton та ін.); *основні положення методики формування іншомовних умінь* (О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, І. П. Задорожна, Л. Я. Зеня, Н. О. Микитенко, С. Ю. Ніколаєва, О. Б. Тарнопольський, В. В. Черниш та ін.); *положення компетентнісного* (Н. Ф. Бориско, О. П. Биконя, Т. О. Бутенко, М. П. Васильєва, І. П. Задорожна, Д. І. Демченко, Л. Я. Зеня, Г. В. Лесик, В. І. Луговий, О. М. Марущак, С. Ю. Ніколаєва, О. І. Пометун, О. Овчарук, О. Я. Савченко, Н. А. Сура, В. В. Черниш, О. В. Чубарук, R. Barnett, Ch. Brumfit, M. Eraut, T. Hyland, E. L. Low, P. G. Taylor, J. C. Atienza, J. Raven, J. Stephenson), *рефлексивного* (І. В. Беженар, Н. Ф. Бориско, І. П. Задорожна, М. Марусинець, Н. О. Микитенко, С. Ю. Ніколаєва, Т. Л. Опалюк, О. Я. Савченко, О. Б. Тарнопольський, В. В. Черниш, Н. В. Ягельська, F. Korthagen та ін.), *комунікативно-діяльнісного* (О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, О. П. Биконя, І. П. Задорожна, М. В. Ляховицький, С. Ю. Ніколаєва, В. М. Плахотнік, В. Г. Редько, О. С. Синекон, Н. К. Скляренко, О. Б. Тарнопольський, G. Brown, D. Nunan, S. Savignon та ін.); *лінгвосоціокультурного* (О. В. Бирюк, Н. Ф. Бориско, Г. М. Васильєва, Л. П. Голованчук, М. В. Дука, А. С. Іванова, О. О. Коломінова, М. Л. Писанко, С. Ю. Ніколаєва, Н. К. Скляренко, О. Б. Тарнопольський, В. В. Черниш, І. І. Шукліна, С. Kramsh, В. Tomalin, S. Stempletski та ін.), *когнітивного* (О. І. Вовк, Н. Ю. Грішина, О. М. Михайлова, С. Ю. Ніколаєва, Ю. А. Ситнов, J. C. Bruner та ін.) та *рівневого* (Н. Ф. Бориско, І. П. Задорожна, С. Ю. Ніколаєва, О. О. Паршикова, О. С. Синекон, В. В. Черниш та ін.) *підходів*.

Концепція формування АНСтК у майбутніх учителів ПШ в аспекті міжкультурного спілкування орієнтована на розвиток особистісного потенціалу здобувачів вищої освіти в галузі початкової освіти за першим (бакалаврським) рівнем шляхом розширення діапазону їхніх можливостей через навчання використовувати стратегії від актуального рівня володіння ІМ до рівня В2 з фокусом на навчання протягом усього життя, що надає можливість урахувати індивідуальність кожного в освітньому процесі з ІМ.

Наукові положення, що винесені на захист:

1. АНСтК є важливою й обов'язковою основою формування професійно орієнтованої ІКК у майбутніх учителів ПШ. Зазначена компетентність детермінує активне й свідоме залучення студентів до освітнього процесу з ІМ, що забезпечує самостійність, швидкість і міцність засвоєння знань. Вона створює умови для розвитку інтелектуального й творчого потенціалу особистості, стимулює розвиток її когнітивних навичок вищого порядку та формує здатність до організованості. Ця компетентність орієнтує здобувача освіти на навчання впродовж усього життя. Сформованість АНСтК дозволяє максимально повно враховувати індивідуально-психологічні можливості кожного студента й набувати більш глибокого досвіду вивчення ІМ, сприяти його самоактуалізації та саморозвитку в умовах сучасного освітнього середовища.

2. Провідними підходами до формування АНСтК у майбутніх учителів ПШ в аспекті міжкультурного спілкування є компетентнісний, рефлексивний, лінгвосоціокультурний, когнітивний, комунікативно-діяльнісний та рівневий. Застосування цих підходів в освітньому процесі з формування АНСтК приводить до бажаних результатів навчання й досягається на основі використання положень зазначених підходів, кожен з яких формує професійні якості особистості майбутнього вчителя ПШ.

3. В основу формування АНСтК покладено особистість студента зі стратегічним типом мислення. Під стратегічним типом мислення розуміємо особливий, складний вид інтелектуальної діяльності, ефективність здійснення якого залежить від набору компетентностей, пов'язаних із генеруванням нового продукту для досягнення конкурентної переваги, розробкою та добором нових, релевантних стратегій і стратегічних дій, які забезпечать усебічний розвиток здобувача освіти. Студент із таким типом мислення – це особистість з чітким усвідомленням щó й навіщо робити, умінням розставляти пріоритети; із здатністю орієнтуватися на широке та глибоке осмислення своєї діяльності крізь призму конкретної мети. Це особистість, яка визначає цілі та завдання своєї діяльності з метою досягнення кращого результату; із здатністю планувати свою діяльність, добирати засоби для досягнення її цілей, спроможністю її реалізовувати, аналізувати та рефлексувати.

4. Формування у здобувачів освіти стратегічного типу мислення, орієнтованого на майбутнє, дозволяє підвищити якість і швидкість формування АНСтК. Сучасного студента можливо навчити мислити стратегічно в умовах спеціально організованого цілеспрямованого та систематичного освітнього

процесу з ІМ. Здатність до стратегічного мислення формується в різних освітніх контекстах із зміщенням фокуса уваги на розвиток *soft skills* та проблемність і інтерактивність навчання, широким використанням когнітивних і метакогнітивних завдань з обов'язковим і систематичним включенням рефлексії з особливим акцентом на рефлексію явищ культури.

5. Організацію формування АНСтК у майбутніх учителів ПШ доцільно проводити у три етапи: рецептивний, репродуктивно-продуктивний і творчий. Ефективність її впровадження можлива за умови використання спеціально розробленої в цьому дослідженні системи вправ, яка містить підсистеми з відповідними групами вправ для цілеспрямованого формування ІКК з паралельним усвідомленим ознайомленням студентів із прямими й непрямими стратегіями. До запропонованих моделей навчання входять відповідні спеціально дібрані засоби навчання (фонограми (ФГ), відеофонограми (ВФГ) та тексти).

6. Ефективність формування АНСтК у майбутніх учителів ПШ передбачає оновлення умов навчання ІМ, що відображено у складній й багаторівневій структурно-функціональній моделі цієї компетентності через взаємодію таких структурних блоків: цільового, змістовного (предметний та процесуальні аспекти), організаційного (методи, форми, прийоми та засоби), операційно-технологічного (увесь освітній процес), критеріально-оцінювального (вимоги, об'єкти контролю, критерії, параметри володіння та оцінювання, засоби контролю), результативного (результат).

7. Реалізація концептуальних основ формування АНСтК у майбутніх учителів ПШ є цілісним, системним та спеціально організованим процесом, який урахує особливості професійної діяльності вчителя ПШ у процесі міжкультурного спілкування. Освітній процес з формування АНСтК у майбутніх учителів ПШ є взаємопов'язаним, багатосистемним, цілісним процесом, що забезпечує формування у студентів ІКК на високому рівні та розвиток у них критичного й креативного мислення, здатності до самонавчання й самовдосконалення, толерантності, емпатії.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що

– *вперше*: досліджено теоретичні засади формування у майбутніх учителів ПШ АНСтК в аспекті міжкультурного спілкування; *конкретизовано* цілі, зміст, підходи, принципи формування у майбутніх учителів ПШ АНСтК в аспекті міжкультурного спілкування; *обґрунтовано* концепцію методичної системи формування у майбутніх учителів ПШ АНСтК в аспекті міжкультурного спілкування, що включає структуру та зміст, цілі, принципи, засоби формування АНСтК у ЗВО, *запропоновано* модель формування у майбутніх учителів ПШ АНСтК в аспекті міжкультурного спілкування;

– *удосконалено* процедуру добору змісту навчання й навчальних матеріалів для формування у майбутніх учителів ПШ АНСтК в аспекті міжкультурного спілкування, засоби навчання, критерії оцінювання рівня сформованості в майбутніх учителів ПШ АНСтК;

– *подальшого розвитку набуло* вивчення комунікативних, психологічних і лінгвістичних особливостей формування АНСтК; положень компетентнісного, рефлексивного, рівневого, комунікативно-діяльнісного, лінгвосоціокультурного, когнітивного підходів у контексті формування АНСтК в аспекті міжкультурного спілкування; положень про готовність майбутніх учителів ПШ до формування АНСтК; компонентного складу АНСтК та типології стратегій.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягало: у створенні комплексів вправ для формування у майбутніх учителів ПШ АНСтК в аспекті міжкультурного спілкування; укладанні методичних рекомендації для формування у майбутніх учителів ПШ АНСтК в аспекті міжкультурного спілкування; розробці навчального посібника (Конотоп О. С. (2023). English for Future Primary School Teachers. Part I: навчальний посібник для студентів спеціальності 013 Початкова освіта. Чернігів: Десна Поліграф. 364 с.).

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (акт упровадження №06/04 від 06.03.2023 р., засідання кафедри початкової освіти від 02.03.2023 р., протокол №7), Житомирського державного університету імені Івана Франка (акт про впровадження №13/33-05 від 13.11.2024 р., засідання кафедри англійської мови з методиками викладання у дошкільній та початковій освіті від 13.11.2024 р., протокол №5), Криворізького державного педагогічного університету (довідка №08-179/3 від 08.03.2023 р., засідання кафедри АМ з методикою викладання від 28.02.2023, протокол №7), Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя (акт про впровадження, засідання кафедри прикладної лінгвістики від 09.03.2023 р., протокол №10), Університету Григорія Сковороди в Переяславі (акт про впровадження №195 від 28.03.2023 р., засідання кафедри педагогіки, теорії та методики початкової освіти від 13.03.2023 р., протокол №13), Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (акт про впровадження №273 від 11.11.2024 р., засідання кафедри української й іноземних мов та методик викладання в початковій і дошкільній освіті від 26.09.2024 р., протокол №13).

Усього в експериментальному навчанні (анкетування, експеримент) взяло участь 149 викладачів ІМ та профільних дисциплін, учителів ПШ та 651 майбутній учитель ПШ.

Апробація результатів дисертації відбулася на міжнародних конференціях в Україні: VI Міжнародній науково-практичній конференції «Інновації в освіті: сучасні підходи до професійного розвитку вчителів іноземних мов», 22–23 червня 2018 року, м. Ніжин; VII Міжнародній науково-практичній конференції «Інновації в освіті: сучасні підходи до професійного розвитку вчителів іноземних мов», 27–28 вересня 2019 року, м. Ніжин; XVI Міжнародній науково-практичній конференції «Лінгвосоціокультурна освіта в інформаційному суспільстві», 11–12 жовтня 2019 року, м. Чернігів; IV Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти», 3 березня, 2020 року, м. Вінниця; VI Міжнародній науково-практичній

конференції «Сучасні проблеми підготовки та професійного удосконалення працівників сфери освіти», 23–24 квітня 2020 року, м. Чернігів; Міжнародній науково-практичній конференції «Європейська проектна культура в Україні: стан, проблеми, перспективи», 29–30 травня 2020 року, м. Запоріжжя; XVII Міжнародній науково-практичній конференції «Мовна освіта: проблеми та перспективи», 9–10 жовтня 2020 року, м. Чернігів; II International Educational Forum «Best Educational Practices: Ukraine, Europe, World» 24 січня 2021 року, м. Київ; Міжнародній науково-практичній відеоконференції «Ad orbem per linguas. До світу через мови». «Світ цінностей і цінності у світі», 13–14 травня 2021 року, м. Київ; XVIII міжнародній науково-практичній конференції «Мовна освіта: виклики сучасності», 8–9 жовтня 2021 року, м. Чернігів; Міжнародній науково-практичній конференції «Модернізація освіти як важливий чинник розвитку суспільства», 22 листопада 2021 року, м. Дніпро; VIII Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми в системі освіти: заклад загальної середньої освіти – доуніверситетська підготовка – заклад вищої освіти», 17 лютого 2022 року, м. Київ; I Міжнародній науково-практичній конференції до 65-річчя факультету дошкільної, початкової освіти і мистецтв «Сучасна освіта в умовах глобалізованого світу: реалії, виклики, перспективи», 23–24 травня 2024 року, м. Чернігів; VII Міжнародній науково-практичній конференції «Інновації в початковій освіті: проблеми, перспективи, відповіді на виклики сьогодення», 6–7 червня 2024 року, м. Полтава; Міжнародній науково-практичній конференції «The Quality of Preschool Teachers' Training: Today's Challenges», 25 жовтня 2024 року, м. Дрогобич; *на конференціях в Україні з міжнародною участю*: XIX науковій конференції «Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація» з міжнародною участю, присвяченій 215-ій річниці заснування Каразінського університету, 7 лютого 2020 року, м. Харків; *на Всеукраїнських конференціях з міжнародною участю*: V Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Інновації в початковій освіті: проблеми, перспективи, відповіді на виклики сьогодення», 9–10 червня 2022 року, м. Полтава; *на всеукраїнських конференціях*: Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми філології та методики викладання іноземних мов у сучасному мультилінгвальному просторі», 20 листопада 2019 року, м. Вінниця; Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми фахової підготовки сучасного педагога», 9–10 листопада 2020 року, м. Херсон; Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих науковців та студентів «Полілог культур: освітній і культурологічний аспекти», 30 березня 2021 року, м. Чернігів.

Публікації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження висвітлено в 63 публікаціях, серед яких: 1 колективна монографія; 1 навчальний посібник, 14 статей у наукових фахових виданнях України категорії Б (одна у співавторстві); 5 статей у виданнях, що входять до наукометричної бази *Web of Science* (чотири у співавторстві), 4 статті у виданнях зарубіжних країн Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР); 5 статей, які додатково відображають зміст дисертації; 33 тезах доповідей.

Особистий внесок дисертанта. Дисертаційне дослідження носить самостійний характер, теоретичні положення та висновки отримано дисертантом особисто. У статтях, навчально-методичних посібниках і рекомендаціях, написаних у співавторстві, основні ідеї та положення належать дисертанту. *58 публікацій є одноосібними.* 5 статей написано в співавторстві. Особистим внеском у публікаціях у співавторстві є: «Критерії відбору автентичних відеофонограм для формування у молодших школярів іншомовної комунікативної компетентності» – аналіз літературних джерел, визначення й опис основних критеріїв добору автентичної відеофонограми, формулювання висновків; “Practice of using GoToMeeting / Zoom in the study of foreign languages” – аналіз наукових джерел, висвітлення переваг використання комп’ютерних програм у навчанні іноземних мов, формулювання висновків; “Methods of using digital technologies for the development of students’ listening comprehension strategies in higher educational institutions” – аналіз наукових джерел, опис впливу стратегій аудіювання на академічну успішність студентів, проведення анкетування студентів, обґрунтування потенціалу використання цифрових технологій для формування стратегій аудіювання, проведення тестування 47 студентів та обробка результатів, формулювання висновків; “Effectiveness of generative learning strategies in independent study of english using mobile technologies” – аналіз наукових джерел, характеристика генеративних стратегій та опис їх імплементації в освітній процес, проведення та обробка результатів експериментального дослідження 16 студентів, формулювання висновків; “Integration of the Latest Information and Communication Technologies into Pedagogical Practice: Impact Analysis, Effectiveness and Challenges on the way to Sustainable Implementation in Higher Education” – аналіз наукових джерел, розкриття потенціалу інтерактивних технологій та їхній вплив на академічну успішність студентів, формулювання висновків.

Ідеї співавторів у дисертації не використовувалися.

Структура дисертації, зумовлена її цілями й завданнями. Дисертація складається зі вступу, п’яти розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст дисертації викладено на 358 сторінках. Список використаних джерел містить 453 найменування, із них 167 англійською мовою. Додатки (загальна кількість 22) представлено на 221 сторінці. Загальний обсяг дисертації – 707 сторінок. У тексті дисертації наведено 43 таблиці та 50 рисунків, які розміщені на 52 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено її об’єкт, предмет, мету і завдання, зазначені методологічні та теоретичні положення, що становлять основу дослідження. Розкрито наукову новизну, практичне значення, надано інформацію про методичний експеримент, апробацію та впровадження здобутих наукових результатів, повідомлено про структуру і обсяг дисертації.

У першому розділі «*Теоретичні передумови формування у майбутніх учителів початкової школи англomовної навчально-стратегічної компетентності в аспекті міжкультурного спілкування*» розкрито теоретичні передумови формування АНСтК майбутніх учителів ПШ в аспекті міжкультурного спілкування.

У результаті аналізу European Profile for Language Teacher Education (2004), Професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» (2020), Стандарту вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (2021) з проблеми формування АНСтК у майбутніх учителів ПШ в аспекті міжкультурного спілкування визначено пріоритетність формування «м'яких навичок», навчання критичної оцінки та способів адаптації підходів до освітнього контексту та індивідуальних потреб тих, хто навчається; навчання методики навчання вчитися; розвиток рефлексивної практики та самооцінки; навчання розвитку стратегій самостійного вивчення мови; навчання впродовж життя як найважливіших її складників.

Перші розвідки ІНСтК належать зарубіжним науковцям (L. F. Bachman, M. Canale, A. Chamo, A. D. Cohen, J. M. O'Malley, R. Oxford, A. S. Palmer, J. Rubin, M. Swain, A. Wenden та ін.). Установлено, що зарубіжні автори визначають ІНСтК як *здатність особистості використовувати вербальні й невербальні комунікативні стратегії у процесі спілкування з метою: 1) компенсації труднощів; 2) досягнення цілей і завдань; 3) підвищення ефективності; 4) запобігання зривів.*

У ключових документах Ради Європи з мовної політики та освіти – CEFR (2001, 2018, 2020) ІНСтК визначається *пріоритетним напрямком освіти* (виділено нами); для визначення ІНСтК застосовується термін *strategic competence*, причому в оновленій редакції 2018 року її роль у іншомовному спілкуванні значно підсилюється. У CEFR (2018) володіння ІМ розглядається як здатність здійснювати спілкування, спираючись на загальні та комунікативні компетентності (мовленнєві, соціолінгвістичні та прагматичні), активуючи відповідні комунікативні стратегії (CEFR, 2018, с. 32). З'ясовано: користувачі мовою, щоб виконувати комунікативні завдання, повинні брати участь у діяльності та оперувати комунікативними стратегіями. Відповідно до CEFR стратегія є певним чином організована, цілеспрямована та керована лінія поведінки, обрана індивідом для виконання завдання, яке він / вона ставить собі сам / сама, або з яким він / вона стикається (ЗЕР, 2003, с. 25), а стратегії – це мовленнєві засоби, які користувач мовою застосовує для мобілізації та балансу своїх ресурсів, активізації вмінь та навичок, для того, щоб задовольнити комунікативні потреби в певному контексті та успішно виконати поставлене завдання в найбільш зрозумілій або найбільш економній можливий спосіб залежно від його / її конкретної мети. Автори CEFR (2001, 2018, 2020) класифікують стратегії на загальні (англomовний термін *general strategies*) та

комунікативні (англомовний термін *communicative language strategies*) (ЗЄР, 2003; CEFR, 2018, 2020). У залежності від мовленнєвої діяльності вони поділяються на стратегії рецесії (*receptive strategies*), стратегії репродукції (*receptive strategies*), стратегії інтеракції (*interactive strategies*) та стратегії медіації (*mediation strategies*) (CEFR, 2018, с. 30; CEFR, 2020, с. 32). Застосування комунікативних стратегій може розглядатись як реалізація когнітивних принципів планування (*planning*), виконання (*execution*), контролю (*evaluation and repair*) та корекції в різних видах комунікативної діяльності: сприйняття (*reception*), взаємодії (*interaction*), продукції (*production*) та посередництва (*mediation*) (CEFR, 2018, с. 33; CEFR, 2020, с. 30).

Огляд сучасних досліджень вітчизняних науковців з проблеми формування ІНСтК в аспекті міжкультурного спілкування дозволив виявити такі тенденції в науково-методичних дослідженнях процесу професійно орієнтованого навчання ІМ у немовних ЗВО: стійкий інтерес методистів до проблеми, домінування АМ у дослідженнях; пріоритет досліджень іншомовної мовленнєвої діяльності (у порядку пріоритетності – говоріння, письмо, читання, аудіювання) серед мовних аспектів; перевага серед досліджень студентів економічного профілю «Економіка та підприємництво», друге місце – інженерно-технічні спеціальності, третє – «Менеджмент і адміністрування»; прагнення науковців розробити авторські електронні засоби для імплементації методики в освітній процес (Бігич та ін. 2013, с. 15–23).

Аналіз робіт дозволив виокремити низку *термінів*, які використовуються в наукових дослідженнях з метою позначення ІНСтК: **стратегічна компетентність** (Н. Є. Білоножко, Л. В. Бондар, В. Є. Бутєва, А. О. Гавриленко, О. І. Задорожна, Н. В. Зінукова, Г. С. Масур, І. Є. Потюк, Н. О. Сабат, І. В. Семеряк, О. С. Синєкоп, Є. О. Співаковська, Н. І. Тонконог, Д. Г. Терещук, Т. Труханова, А. О. Хомик, О. В. Цепкало, Л. М. Черноватий, В. В. Черниш, О. І. Шапран, Л. В. Ягеніч), **ІНСтК** (О. П. Биконя, Ю. П. Гудима, Н. Є. Дмитренко, І. П. Задорожна, Л. Я. Зєня, В. Д. Ігнатенко, І. О. Корнєєва, І. В. Семеряк, О. А. Михайленко, С. Ю. Ніколаєва, Т. І. Олійник), **стратегічна (діяльнісна) компетентність** (Н. С. Щерба), **комунікативно-стратегічна компетентність** (М. П. Оліяр, В. М. Шовковий, Т. А. Шовкова), **тактично-стратегічна компетентність** (О. В. Лебідь, В. В. Шаравара). У нашому дослідженні ми дотримуємося визначення ІНСтК, яке було наведене І. П. Задорожною: ІНСтК – це здатність самостійно користуватися раціональними прийомами розумової праці, стратегіями оволодіння мовленнєвими, лінгвосоціокультурними та мовними компетентностями, самостійно вдосконалюватися в міжкультурному спілкуванні на основі рефлексивної самооцінки результатів власної пізнавальної діяльності (Задорожна, 2011, с. 126–127).

Вважаємо, що ІНСтК можна трактувати у двох сенсах – широкому (лінгводидактичному) та вузькому (лінгвометодичному). У *широкому значенні* – це здатність визначати загальну мету власної пізнавальної, навчальної діяльності з предмета, планувати свою навчальну діяльність з метою

досягнення поставленої мети, виконувати сплановані дії та операції, реалізовувати сплановані стратегії, оцінювати отримані результати навчальної чи будь-якої іншої діяльності. У вузькому значенні ІНСтК розглядається як здатність особистості аналізувати мовні й позамовні сутності, явища, закономірності, зіставляти, порівнювати, групувати, узагальнювати, виділяти головні й другорядні ознаки, властивості, моделювати мовні й позамовні елементи, уявляти предмети й за допомогою мовних виражальних засобів описувати їх, явища, дії, події, компенсувати виявлені недоліки в усній та письмовій мовній діяльності, робити припущення щодо способу розв'язання навчальних завдань, добирати докази для підтвердження чи спростування власних і чужих висловлювань, використовувати власний і чужий (опосередкований) досвід та критично оцінювати свої вчинки та вчинки інших людей.

Виділено шість підходів до її розуміння: компенсаторний, комунікативно-прагматичний, навчально-діяльнісний, метакогнітивний, диференційований та інтегрований (О. І. Ванівська). Аналіз українських науково-методичних досліджень за останні роки показав, що все більше вітчизняних науковців схиляються до інтегрованого розуміння ІНСтК, в якому вона розглядається в тісному взаємозв'язку її компонентів – навчальної та стратегічної компетентностей.

Вивчення наукових робіт з проблематики дослідження також дозволило нам виявити три групи підходів для формування ІНСтК у студентів немовних ЗВО: *традиційні*, які були й будуть актуальними (наприклад, компетентнісний, комунікативний, особистісно-орієнтований, рівневий, лінгвосоціокультурний підходи та ін.); *інноваційні*, які є актуальними на цей час, активно розробляються і впроваджуються науковцями та відображають власне специфіку формування ІНСтК (наприклад, когнітивний, інтегративний, системний, синергетичний, технологічний та ін.) та *спеціальні*, які зумовлені предметом та об'єктом власне специфіки дослідження (наприклад, теорії управління самостійної автономної діяльності та ін.).

Сучасний стан іншомовної практичної підготовки майбутніх учителів ПШ в Україні характеризується особливою інтенсивністю. У низці чинних державних документів: Державній національній програмі «Освіта» («Україна ХХІ століття»), Національній доктрині розвитку України в ХХІ столітті, Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, законах України «Про освіту» (2004), «Про вищу освіту» (2014), Концепції розвитку педагогічної освіти (2018 р.), Концепції розвитку АМ в університетах (2019) – наголошено на важливості забезпечення високоякісної підготовки студентів немовних ЗВО, невід'ємним компонентом якої є оволодіння іншомовною практичною підготовкою (Державна національна програма; Національна доктрина розвитку; Національна стратегія розвитку; Закон України «Про освіту»; Закон України «Про вищу освіту»; Концепція розвитку, 2018; Концепція розвитку, 2019).

Важливими державними документами є також Концепція «НУШ» (2016), Концепція розвитку педагогічної освіти (2018), Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» (2020), Стандарт вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (2021). Аналіз наведених документів засвідчив, що в майбутнього вчителя ПШ мають бути сформовані на високому рівні всі компетентності, адже, аби сучасний учитель формував навички ХХІ століття у дітей, вони мають бути сформовані передусім у нього з особливим акцентом на *пріоритетність формування навчання впродовж життя, а отже й ІНСтК* (виділено нами) (Концепція «НУШ», 2016; Концепція розвитку, 2018; Професійний стандарт, 2020; Стандарт вищої освіти, 2021).

Огляд навчальних і робочих програм процесу організації практичної іншомовної підготовки майбутніх учителів ПШ у ЗВО України та відповідності підготовки майбутніх учителів ПШ першого (бакалаврського) рівня з ІМ міжнародним стандартам засвідчив її невідповідність: різна кількість годин і кредитів, відсутність уніфікації назви навчальної дисципліни та кількості навчальних дисциплін, які забезпечують практичну іншомовну підготовку майбутнього фахівця; недостатня кількість аудиторних годин, відсутність уніфікації вимог тощо. Визначено, що для вступу на спеціальність 013 Початкова освіта рівень ІМ має бути В1, а випусковий – В2; під час вступу на освітній ступінь «магістр» – В2, а випусковий – В2+. Проведене нами тестування критичного мислення та моніторинг якості знань студентів з ІМ засвідчили: переважна більшість студентів 92,7 % знаходиться на середньому рівні критичного мислення; 4,9 % мають низький і 2,4 % високий рівень його розвитку; низький рівень володіння АМ: із 91 протестованого студента лише 6 (6,59 %) досягли очікуваного рівня В1, 44 (48,35 %) досягли рівня А2 і 41 (40,05 %) взагалі не склав тест.

Результати проведеного анкетування серед викладачів ІМ немовних ЗВО різних регіонів України щодо реалізації в підручниках, які вони використовують у освітньому процесі з ІМ, формування ІНСтК засвідчили важливість формування ІНСтК у студентів, але виявили низку проблем: неповна відповідність підручників, які використовуються в немовному ЗВО реальному рівню володіння студентами ІМ, практична відсутність матеріалів з формування ІНСтК у підручниках, які використовуються в освітньому процесі з ІМ у немовному ЗВО: недостатня кількість вправ, завдань, обсягу навчального матеріалу для її ефективного формування та контролю, що зумовлює вдосконалення сучасного підручника з метою забезпечення викладачів якісною методичною підтримкою.

Відповідно до концептуальних положень сучасної національної стратегії розвитку освіти основним завданням, що ставиться перед педагогічними працівниками, є навчити студентів мислити і вчитися впродовж життя. Стратегіальний підхід до вивчення процесу мислення широко впроваджується в

сучасній науці. Багато науковців стверджують, що саме стратегічне мислення є найважливішою компетентністю сучасної особистості (О. М. Дроб, А. А. Гриценко, I. Bonn, B. Caporale, A. Casey, A. Chevallier, A. Dixit, E. Goldman, F. Graetz, R. Horwath, J. M. Liedtka, J. Nalebuff, H. Mintzberg, S. A. Strumpf та ін.). У процесі розгляду психолого-педагогічних передумов визначено такі категорії: «стратегічне мислення», «студент зі стратегічним типом мислення», описано психологічну модель студента – майбутнього вчителя початкової школи. Під стратегічним мисленням розуміємо особливий, складний вид інтелектуальної діяльності, здійснення якої залежить від набору компетентностей, які пов'язані з генеруванням нового для досягнення конкурентної переваги, розробкою та вибором нових, релевантних стратегій та стратегічних дій, які забезпечать навчальний розвиток студента, таке мислення має свої особливості: творчість, критичність, системність, інноваційність, винахідливість, об'єктивність. *Студент зі стратегічним типом мислення – це особистість з чітким усвідомленням що й навіщо робити, що є важливим, чого не варто робити й чому; з орієнтацією на широке й усебічне осмислення своєї діяльності / діяльності групи крізь призму конкретної мети; яка визначає цілі та завдання своєї діяльності / групи з метою досягнення кращого результату; із здатністю планувати свою діяльність / групи, відбирати засоби для досягнення цілей, реалізовувати, аналізувати та рефлексувати (виділено нами).*

Проведений нами аналіз поглядів дослідників на феномен стратегічного мислення, його характеристики та складові дозволив виявити широкий спектр його компонентів. Виявлено компоненти стратегічного мислення для освітнього процесу формування ІНСтК: бачення майбутнього в довготривалій перспективі, синтез, аналіз, мета, візія, системність, об'єктивність, креативність, раціональність, інтуїція, інноваційність, інтелектуальна гнучкість.

Навчити стратегічно мислити сучасного студента в освітньому процесі з ІМ можливо за умови цілеспрямованого та систематичного спеціально організованого навчання. З одного боку, здатність творчо й активно мислити, створювати динамічні ідеї та цілі – це талант, з іншого, – існують способи, за допомогою яких стратегічне мислення може бути відтворене, скопійоване людьми, яким не вистачає природного таланту.

Вважаємо, що навчання ІМ має великий потенціал для розвитку стратегічного мислення, дає змогу ефективно генерувати нові ідеї, індивідуалізувати навчання, стимулювати іншомовне мовлення студентів, сприяє розвитку їх лінгвістичних здібностей, автоматизації мовних і мовленнєвих дій, створенню ситуацій спілкування, формуванню навичок самооцінки та взаємооцінки, рефлексії.

Акцентуємо на важливості врахування в освітньому процесі з ІМ репрезентативних систем особистості (модальностей), за допомогою яких людина отримує інформацію з навколишнього середовища. Ці системи є індивідуальними й відіграють велику роль під час сприймання, збирання, опрацювання й відтворення навчальної інформації. На нашу думку,

характеристики й особливості репрезентативних систем є важливим складником процесу навчання ІМ і мають вплив на академічну успішність студентів.

Отже, акцент на формування студента зі стратегічним типом мислення в освітніх документах є пріоритетною вимогою сьогодення, а формування стратегічного типу мислення в освітньому процесі з ІМ у ЗВО допоможе розкрити потенціал молоді та ефективно підготувати її як майбутніх фахівців до подальшої активної професійної діяльності.

У другому розділі *«Сучасні підходи до формування у майбутніх учителів початкової школи англomовної навчально-стратегічної компетентності в аспекті міжкультурного спілкування»* визначено пріоритетні підходи формування ІНСтК у майбутніх учителів ПШ: компетентнісний, рефлексивний, лінгвосоціокультурний, когнітивний, комунікативно-діяльнісний, рівневий.

Компетентнісний підхід спрямований на формування іншомовної професійної компетентності у майбутніх учителів ПШ, яка дозволить їм ефективно здійснювати свою професійну діяльність, удосконалюватися, розширювати й поглиблювати знання впродовж життя і яка складається із чотирьох компонентів: лінгвістичного, соціокультурного, стратегічного, професійного. Система компетентностей майбутнього вчителя ПШ під час формування ІНСтК складається із загальних (громадянська, соціальна, культурна, лідерська, підприємницька) і професійних (мовно-комунікативна, предметно-методична, інформаційно-цифрова, психологічна, емоційно-етична, педагогічного партнерства, інклюзивна, здоров'язберезувальна, проєктувальна, прогностична, організаційна, оцінювально-аналітична, інноваційна, здатність до навчання, рефлексивна) компетентностей, на базі яких формується професійно орієнтована іншомовна комунікативна компетентність (мовленнєва, навчально-стратегічна, мовна, лінгвосоціокультурна компетентність). Визначаємо три етапи формування міжкультурної професійно орієнтованої ІКК у майбутніх учителів ПШ (знизу-вверх): формування базової міжкультурної професійно орієнтованої ІКК майбутніх учителів ПШ (нормативний курс ІМ); формування просунутої міжкультурної професійно орієнтованої ІКК майбутніх учителів ПШ (варіативні курси ІМ); формування вузькоспеціалізованої міжкультурної професійно орієнтованої ІКК майбутніх учителів ПШ (вибіркові курси зі спеціалізації, що викладаються ІМ).

Рефлексивний підхід передбачає формування рефлексивних умінь у майбутніх учителів ПШ. Їх специфіка проявляється в таких функціях: інтегративній – рефлексивні вміння є результатом діяльності, вони є основою формування суб'єктної позиції й інструментом, що забезпечує суб'єктну реалізацію особистості; перетворювальною, оскільки рефлексивні вміння забезпечують не тільки розуміння того, що людина знає або не знає, але й розуміння того, як можна цього навчитися, сприяють удосконаленню та успішності будь-якої діяльності. Виділяємо чотири групи рефлексивних умінь: загальні, навчання ІМ, педагогічні та вміння культурної рефлексії та

визначаємо такий їх перелік для майбутніх учителів ПШ в аспекті міжкультурного спілкування: до **загальних умінь рефлексії** відносимо вміння активно включатися в пізнавальну діяльність; аналізувати власну Я-концепцію, об'єктивно сприймати себе; контролювати дії та вчинки свої / колег, психічний стан; логіку побудови думки / судження; визначати логічну послідовність, наступність етапів діяльності; аналізу особистих потреб, на основі аналізу визначати причини, мету, зміст і завдання діяльності; прогнозувати кінцевий результат; оцінювати свою / діяльність колег на всіх етапах діяльності; визначати причини успіху / труднощів; здійснювати самоаналіз та самооцінювання; визначення відповідності обраних стратегій та їх результативності; до **рефлексивних умінь стосовно вивчення ІМ** належать: вміння встановлювати й аналізувати потреби, цілі вивчення ІМ; визначати свій стиль вивчення ІМ та сильні / слабкі сторони під час вивчення ІМ; аналізувати власний рівень володіння ІМ та навчальні досягнення; визначати й аналізувати труднощі в опануванні ІМ, їх причини; визначати й аналізувати свої ефективні стратегії опанування ІМ; вміння співвідносити досягнутий результат із запланованою метою; до **педагогічного блоку вмінь рефлексії** включаємо вміння виділяти головні аспекти професійної діяльності; аналізувати проблеми, які з'являються під час вирішення професійних ситуацій та їх вирішення різноманітними способами та вибору можливих методів, засобів, форм їх вирішення; моделювати можливі результати рішення професійної проблеми та добирати оптимальні способи їх вирішення; аналізувати свої та дії колег; контролювати й корегувати своїх дій та дій колег; аналізувати після здійснення діяльності з метою висвітлення помилок або невдач та їх причин; визначати відповідність обраних стратегій та їх результативності під час вирішення педагогічних ситуацій; до **блоку вмінь рефлексії явищ культури**: вміння аналізувати власну роль у міжкультурній взаємодії; сприймати себе рівноцінним партнером по міжкультурному спілкуванню в життєвих та педагогічних ситуаціях; визначати стратегії міжкультурного спілкування та їх контролю й корекції. Важливим у межах нашого дослідження мають стати завдання на рефлексію явищ культури. В основі завдань на рефлексію явищ культури покладено психологічний процес рефлексії, який полягає в самопізнанні, розумінні індивідумом самого себе, свого ставлення до дійсності, яка обговорюється, і власної життєвої позиції.

Комунікативно-діяльнісний підхід упроваджується через готовність до оволодіння ІМ, мотив, мотивацію. У межах цього дослідження комунікативна готовність до оволодіння ІМ майбутніми вчителями ПШ розглядається нами як активна інтегративна й динамічна якість майбутнього фахівця, що включає наявність знань ІМ, виявлення вираженої мотивації й включення особистості в процесі вивчення ІМ, володіння нормами мовленнєвої й невербальної поведінки країни, мову якої студент вивчає. Вважаємо, що сам зміст поняття «комунікативна готовність до оволодіння ІМ» розкривається через такі основні компоненти: *мотиваційний* (мотивацію до прояву комунікативної активності в ситуаціях міжкультурного спілкування, потребу в самореалізації й само-

розвитку студента); *емоційно-ціннісний* (емпатія, самоконтроль, рефлексія, культура, цінності, позитивне ставлення до вивчення ІМ в умовах міжкультурного спілкування); *когнітивний* (знання закономірностей міжособистісної взаємодії й здатність орієнтуватися в ситуаціях міжкультурного спілкування); *діяльнісний* (активність, уміння керувати власним комунікативним станом) й *особистісний* (знання й керування своїми індивідуальними особистісними характеристиками).

Лінгвосоціокультурний підхід базується на формуванні професійно орієнтованої «вторинної мовної особистості», специфіка якої полягає в наявності професійної мотивації, пов'язаної із прагматикою професійно-діяльнісних потреб студента; збагаченні понятійного тезаурусу певної фахової галузі, що є базою для створення проблемних когнітивно-комунікативних завдань для активізації мовленнєво-змістової діяльності студента, а вербально-семантичний є засобом їх розв'язання. Основною метою навчання майбутніх учителів ПШ ІМ є підготовка до діалогу культур. Для досягнення цього, по-перше, студенти мають навчитися розуміти себе (свої цінності, етичні норми, етикет, свою рідну культуру) та, по-друге, розуміти культуру, мову якої вони опановують у ЗВО. Кінцевим результатом формування у майбутніх учителів ПШ ІНСтК є готова професійно орієнтована вторинна мовна особистість, яка ефективно здійснює свою професійну комунікацію в англomовному соціумі та *представляє* набір індивідуальних особистих якостей студента, його потреб, мотивів, мислення, пам'яті, уваги, здібностей, когнітивної / металінгвістичної / мовної свідомості, цінності, емоції; *демонструє* відповідний до програми РВМ, у нашому випадку, це рівень В1+ та знання норм, правил та традицій своєї та мови, яку вивчає, може їх порівнювати та протиставляти; *використовує* лінгвокультурологічні знання та результативні стратегії / комплекс стратегій для вирішення поставлених завдань. Також для забезпечення ефективного формування ІНСтК вважаємо потрібним сформувати у майбутніх учителів ПШ: стратегії сприймати мовлення інтегровано з невербальними засобами спілкування під час міжкультурної комунікації; стратегії ідентифікувати невербальні засоби спілкування інтегровано з мовленням під час міжкультурної комунікації; стратегії диференціювати невербальні засоби спілкування інтегровано з мовленням під час міжкультурної комунікації; стратегії співвідносити невербальні засоби спілкування з вербальними висловлюваннями під час міжкультурної комунікації за змістом і послідовністю; стратегії будувати свою поведінку з урахуванням норм, прийнятних в англomовному суспільстві; стратегії інтегровано використовувати невербальні та вербальні засоби спілкування під час міжкультурної комунікації; стратегії зіставляти британські невербальні засоби спілкування з українськими під час міжкультурної комунікації; стратегії порівняння британських невербальних засобів спілкування під час міжкультурної комунікації з українськими, виявляти ознаки схожості / відмінності; стратегії аналізувати коректність власного спілкування / інших учасників; використання дипломатії з метою підтримки діалогу культур та взаємного розуміння.

Когнітивний підхід реалізується у формуванні студента як активного учасника процесу пізнання й розумінні того, що він / вона є центром освітнього процесу; орієнтації освітнього процесу на стимулювання когнітивних процесів мислення через ситуації спілкування; розвитку когнітивних здібностей особистості, індивідуально-психологічних властивостей когнітивних процесів (перш за все уваги, пам'яті й мислення), за допомогою яких за інших однакових умов (однакових методах навчання, стійкому психологічному кліматі в навчальній групі), забезпечується більш швидке, легке й міцне засвоєння знань, умінь і навичок; свідомому використанні когнітивних й метакогнітивних стратегій студентами задля виконання поставленого завдання; формуванні ІНСтК у міжкультурному аспекті через систему когнітивних завдань (аналітичні, комунікативні, асоціативні, дослідницькі) з акцентом на вправи з культурознавчим компонентом (пізнавально-пошукові й пізнавально-дослідницькі культурознавчі завдання, культурознавчі й комунікативно-орієнтовані рольові ігри та культурознавчі проекти тощо).

Рівневий підхід ґрунтується на діагностуванні рівня володіння ІМ, під яким розуміємо спеціально виділений рівень комунікативного володіння ІМ, для якого притаманні точно визначені характеристики мовної, мовленнєвої, соціокультурної та **стратегічної** поведінки особистості, кожен рівень має свої цілі й завдання, набір освітніх і комунікативних компетентностей по кожному аспекту мовної діяльності. У нормативних документах, які регулюють процес навчання ІМ майбутніх учителів ПШ на першому (бакалаврському) рівні, зазначено, що РВМ абітурієнтів при вступі має бути не нижчим В1+, а по закінченні має бути В2. Зауважимо, що значна кількість студентів не володіє ІМ на зазначеному рівні, що змушує ЗВО за обмежений час сформувати в них потрібні компетентності в усіх видах мовленнєвої діяльності.

У третьому розділі **«Концептуальні засади формування у майбутніх учителів початкової школи англомовної навчально-стратегічної компетентності в аспекті міжкультурного спілкування»** змодельовано процес організації формування АНСтК у майбутніх учителів ПШ, обґрунтовано мету, структуру та зміст формування АНСтК майбутніх учителів ПШ, визначено принципи, методи, засоби конструювання змісту формування у майбутніх учителів ПШ АНСтК та представлено модель цього процесу.

Запропоновано структурно-функціональну модель формування у майбутніх учителів ПШ АНСтК, яка включає такі структурні блоки: цільовий, змістовний (предметний та процесуальний аспекти), організаційний (методи, форми, прийоми та засоби), операційно-технологічний (увесь освітній процес), критеріально-оцінювальний (вимоги, об'єкти контролю, критерії, параметри володіння і оцінювання, засоби контролю), результативний (результат). Також модель містить цілі, мотиви, умови та принципи ефективного формування у майбутніх учителів ПШ АНСтК. Формування у майбутніх учителів ПШ АНСтК в аспекті міжкультурної комунікації повинно базуватися на методологічному підґрунті, що складається з таких підходів: компетентнісного, рефлексивного, лінгвосоціокультурного, когнітивного, комунікативно-діяльнісного, рівневого.

Мета формування ІНСтК у майбутніх учителів ПШ полягає у формуванні професійно орієнтованої англомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців у галузі початкової освіти, забезпечуючи їх рівень володіння ІМ В2 та можливість ефективно здійснювати міжкультурну комунікацію АМ. У контексті нашого дослідження виділяємо такі основні цілі формування ІНСтК у майбутніх учителів ПШ: практично-професійна, розвивальна, освітня та виховна. Основними компонентами змісту формування у майбутніх учителів ПШ ІНСтК визначаємо: мотиваційний, когнітивний, практично-професійний, культурний, рефлексивний. Традиційно добір змісту формування ІНСтК у майбутніх учителів ПШ доцільно здійснювати на базі двох аспектів – предметного та процесуального, у межах яких було визначено конкретний зміст кожної зі складових з урахуванням специфіки контингенту студентів.

У процесі дослідження було з'ясовано тип дискурсу, який функціонує в освітньому середовищі у ЗВО. Вважаємо, що це педагогічний дискурс, стратегії якого залежать від освітньої парадигми, яка зумовлена соціальним замовленням суспільства та програмними документами, які її імплементують в освітній процес, також акцентуємо на тому, що використання стратегій у цьому типі дискурсу може змінюватися, визначаючи пріоритетність тієї чи іншої стратегії відповідно до зазначених чинників.

Визначено сфери, стилі, комунікативні ролі у процесі спілкування майбутніх учителів ПШ. Виділяємо особистісну, публічну, професійну, освітню сфери. Домінантною для нашого дослідження є дві останні сфери спілкування. Стилі розподіляємо на діловий, науковий, розмовний, публіцистичний, художній, які подані з урахуванням їх значущості для майбутніх учителів ПШ. У результаті опитування 92 респондентів (студентів, учителів, викладачів, методистів) було укладено 12 типових комунікативних ситуацій для майбутніх учителів ПШ. Також було визначено перелік знань, навичок і умінь для кожного із видів мовленнєвої діяльності – аудіювання, монологічного та діалогічного спілкування, читання, письма. Вправи та завдання для формування ІНСтК у майбутніх учителів ПШ мають конструюватися з урахуванням рівня володіння В1 та В2 та ґрунтуватися на підходах, які проаналізовані у Розділі 2 цього дослідження.

У структурі ІНСтК виділяємо два компоненти: навчальну й стратегічну компетентності, основою яких є знання, навички й уміння використання навчальних стратегій, та додаємо тактики як складову цього процесу. Аналіз визначення дефініції терміну «стратегії» дозволив констатувати, що науковці для позначення цього явища використовують різні синонімічні конструкції, наприклад, техніка, дії, процедура, тактика, операція, навички навчання або мислення, інструмент. В українській науковій літературі відсутня уніфікована класифікація стратегій. У цьому дослідженні ми спираємося на класифікацію R. Oxford (Oxford, 1990; Oxford, 2016), яка поділяє стратегії вивчення ІМ на дві групи: прямі та непрямі. Прямі стратегії допомагають студенту безпосередньо вивчати ІМ, а непрямі – допомагають йому керувати навчанням і підтримувати

його без безпосередньої участі ІМ та чотири різні стратегічні групи: когнітивна, емоційна та соціокультурно-інтерактивна, метастратегії (метакогнітивні, метаафективні та метасоціокультурно-інтерактивні). Стратегії, на нашу думку, також можуть бути універсальними, культурообумовленими та індивідуальними (залежно від віку, гендеру, фаху, інтелекту, досвіду тощо).

Установлено, що організація формування ІНСтК у майбутніх учителів ПШ має ґрунтуватися на принципах: активності, наочності, посильності, міцності, свідомості, систематичності та послідовності, рефлексивності, пізнавальної, соціокультурної та професійно-практичної цінностей, автентичності, комунікативності, поетапності, менторстві – та базуватися на використанні таких технологій: ігрових, навчання у співпраці, інтерактивних, ІКТ та комунікативному методі.

У процесі дослідження визначено ефективні засоби формування ІНСтК у майбутніх учителів ПШ, які поділяються на нетехнічні та технічні. Серед нетехнічних засобів для ефективного формування ІНСтК виділяємо НМК, навчальні посібники, підручники, довідники, енциклопедії, тести тощо, а серед технічних – дистанційні електронні курси, аудіо- / відеоматеріали, комп'ютерні програми та додатки тощо. Лише комплексне використання технічних і нетехнічних засобів забезпечує досягнення мети навчання – сформованості ІНСтК у майбутніх учителів ПШ.

У четвертому розділі *«Методика формування у майбутніх учителів початкової школи англomовної навчально-стратегічної компетентності в аспекті міжкультурного спілкування»* розглянуто питання, які пов'язані з системою вправ для формування у майбутніх учителів ПШ ІНСтК в аспекті міжкультурного спілкування та особливостями її реалізації. ІНСтК може формуватися імпліцитно та експліцитно, перший спосіб передбачає інтегроване формування компетентностей без аналізу використання стратегій і усвідомлення студентами, за другим способом під керівництвом викладача вони аналізуються, усвідомлюються, фіксуються. У нашій роботі ми дотримуємося другого підходу. Формування ІНСтК в аспекті міжкультурного спілкування відбувається в процесі виконання студентами системи вправ, яка спрямована на підвищення ефективності та якості навчання. Під загальною системою вправ для ІНСтК в аспекті міжкультурного спілкування розуміємо складну ієрархічну систему вправ для формування професійно орієнтованої ІКК, які логічно пов'язані між собою й розміщуються в певній послідовності. Вправи, що входять у систему, класифікуються відповідно до загально-прийнятих критеріїв: спрямованість на прийом / видачу інформації, комунікативність, умотивованість, рівень керування, наявність опор й ігрового компонента, спосіб та характер виконання (Ніколаєва, 2013, с. 183).

У ході дослідження описано організацію процесу формування у майбутніх учителів ПШ ІНСтК з оволодіння мовними та мовленнєвими компетентностями в аспекті міжкультурного спілкування та проаналізовано й визначено вимоги до оволодіння майбутніми вчителями ПШ мовними та

мовленнєвими компетентностями в аспекті міжкультурного спілкування за чинною АМПС (2005) та CEFR (2018) відповідно до дескрипторів рівнів B1 і B2.

Оволодіння ІНСтК майбутніми вчителями ПШ передбачає цілеспрямоване та систематичне формування шляхом виконання спеціально розробленої підсистеми вправ, яка була описана нами та проілюстрована прикладами в цьому розділі. Також нами було визначено фонетичні, лексичні, граматичні стратегії; стратегії аудіювання, діалогічного та монологічного мовлення, читання й письма, які важливо враховувати в аспекті міжкультурного спілкування. Система вправ у цьому дослідженні базується на етапах формування кожної окремої мовної та мовленнєвої компетентності з урахуванням класифікації стратегій, яка була розроблена R. Oxford (1990).

Розроблена нами система входить до загальної системи вправ і ґрунтується на особливостях груп, підгруп, типів і видів професійно орієнтованих вправ. До її складу входить три групи вправ: підготовчий етап, або група 0, мета якої полягає в підготуванні до відповідного навчання (ознайомлення з ефективними стратегіями); група I – для опанування прямих стратегій (вправи для ознайомлення та розвитку вмінь застосовувати прямі стратегії); група II – для опанування непрямих стратегій (вправи для ознайомлення та розвитку вмінь застосовувати непрямі стратегії). Також виділяємо в підсистемі вправ підгрупи вправ на набуття предметних та процесуальних знань щодо використання стратегій та в межах кожної підгрупи – вправи для ознайомлення й застосування стратегій. Вважаємо, що залучення стратегій у процес формування ІНСтК у ЗВО значно підвищить ефективність освітнього процесу й допоможе забезпечити якісну підготовку фахівця.

Група 0 – вправи на набуття предметних і процесуальних знань про стратегії.

Група I – підгрупи вправ для ознайомлення та навчання використовувати **прямі стратегії**.

Підгрупа 1.1. Вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії запам'ятовування*: вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії створення ментальних зв'язків* (вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії групування*; вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії асоціювання*; вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії переміщення в контекст*); вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії зорових образів і звуків* (вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії зорових образів*; вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії фонетичних репрезентацій у пам'яті*); вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії ретельного повторення*; вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії застосування дій* (вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії застосування відчуттів і фізичних реакцій*; вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії застосування механічних технік*).

Підгрупа 1.2. Вправи для ознайомлення та навчання використовувати *когнітивні стратегії*: вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії практики* (вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії повторення, імітації*; вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії розпізнавання та використання формул і зразків*; вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії рекомбінації*; вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії практики в реальному контексті*); вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії отримання та відправки повідомлень* (вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії швидкого розуміння ідеї*; вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії використання засобів для отримання й відправки повідомлень*); вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії аналізу та роздумів* (вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії дедуції*; вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії аналізу*; вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії контрастивного міжмовного аналізу*; вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії перекладу*; вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії переносу*); вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії структування отриманого та відправленого* (вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії створення нотатків*; вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії передачі основного*; вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії підкреслення*);

Підгрупа 1.3. Вправи для ознайомлення та навчання використовувати *компенсаторні стратегії*: вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії здогадки, яка заснована на роздумі* (вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії використання підказки*; вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії прохання про виправлення*); вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії подолання труднощів* (вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії отримання допомоги*; вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії вживання міміки та жестів*; вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії повного або часткового ухилення*);

Група II – підгрупи вправ для ознайомлення та навчання використовувати **непрямі стратегії**. **Підгрупа 2.1.** Вправи для ознайомлення та навчання використовувати *метакогнітивні стратегії*: вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії акцентування уваги на навчанні* (вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії співставлення нового з уже раніше вивченим матеріалом*; вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії уваги*); вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії підготовки та планування навчання* (вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії обізнаності з процесом навчання*; вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії підготовки та організації навчання*; вправи для ознайомлення та

навчання використовувати *стратегії встановлення цілей та завдань*; вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії ідентифікації мети завдань*; вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії підготовки до реалізації ситуацій і завдань*; вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії пошуку можливостей для вправління*; вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії оцінки ходу та результатів навчання* (вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії самоконтролю*; вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії самооцінки*).

Підгрупа 2.2. Вправи для ознайомлення та навчання використовувати *афективні стратегії*: вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії зниження тривожності* (вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії використання релаксації*; вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії використання музики*; вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії використання позитивних технік (посмішка, сміх)*; вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії підбадьорювання самого себе* (вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії робити позитивні заяви*; вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії самовинагороди*); вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії з'ясування емоційного настрою* (вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії прислухання до свого тіла*; вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії ведення щоденника своїх досягнень*; вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії обговорення своїх відчуттів з іншою людиною*).

Підгрупа 2.3. Вправи для ознайомлення та навчання використовувати *соціальні стратегії*: вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії звернення із запитаннями* (вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії звертання з проханням пояснити або перевірити*; вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії прохання про виправлення*); вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії кооперування* (вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії кооперування з однолітками*; вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії кооперування з іноземцями*); вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії емпатії* (вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії розвитку культурного розуміння*; вправи для ознайомлення та навчання використовувати *стратегії розуміння чужих думок і почуттів*).

Проілюструємо вищесказане прикладами вправ.

Приклад 1

Вправа: некомунікативна, рецептивно-репродуктивна, з опорою, частково керована.

Мета: навчити студентів визначати прямі лексичні стратегії та вміти надавати їхні приклади.

Інструкція: *Teacher: How do you classify lexical material? How do you group lexical material? Do you use visualization to study lexical material? Can you give the examples? Can colours help you mark the important lexical material? How? Can you give the examples? What is a mind map? Can you give the example? What is a concept map? Can you give the example? Can mind-maps help you to study the important lexical material? How? Can you give the examples? Etc.*

Приклад 2

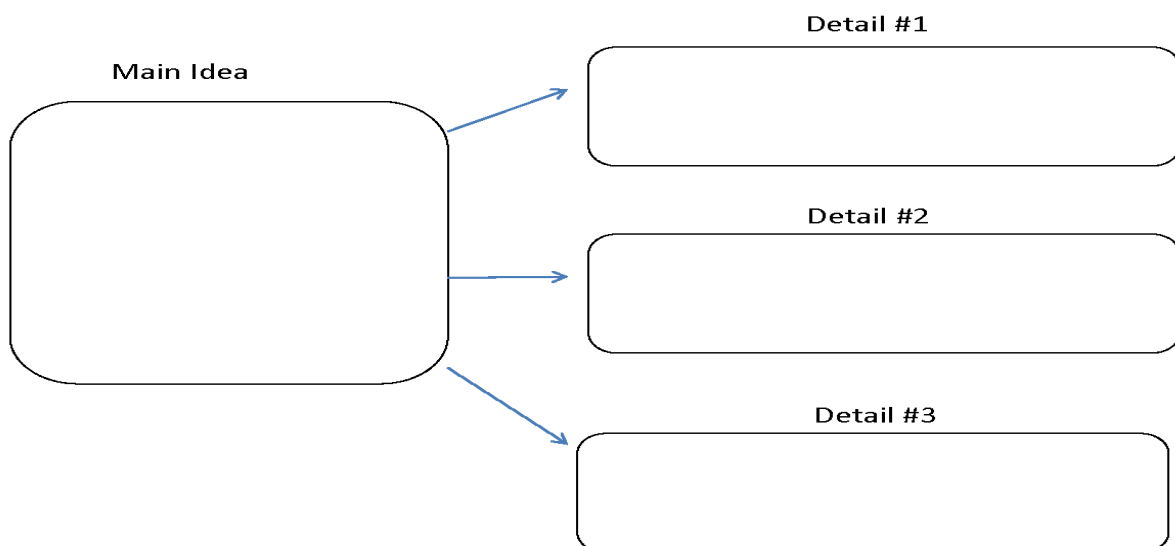
Вправа: некомунікативна, рецептивно-репродуктивна, з опорою, керована.

Мета: навчити студентів використовувати стратегії визначення основної думки тексту під час читання.

Інструкція: *Dyslexia is a problem with learning reading skills, which consists in persistent repetition of the same mistakes (substitution of sounds, incorrect combinations, etc.). Read the article «About Dyslexia» and complete the graphic organizer below. Compare your notes with the notes of your partner.*

Article. About Dyslexia <https://raisingchildren.net.au/school-age/safety/online-safety/internet-safety-6-8-years>

About Dyslexia

Приклад 3

Вправа: комунікативна, продуктивна, з опорою, частково керована.

Мета: навчити студентів використовувати соціальні стратегії – співпрацювати з співрозмовниками.

Інструкція: *Everyone likes holidays. Look at the pictures. Can you name the holiday from the pictures? What are people doing? In what countries are they living?*

Picture 1

Picture 2

Picture 3

Picture 4

Picture 5

Picture 6

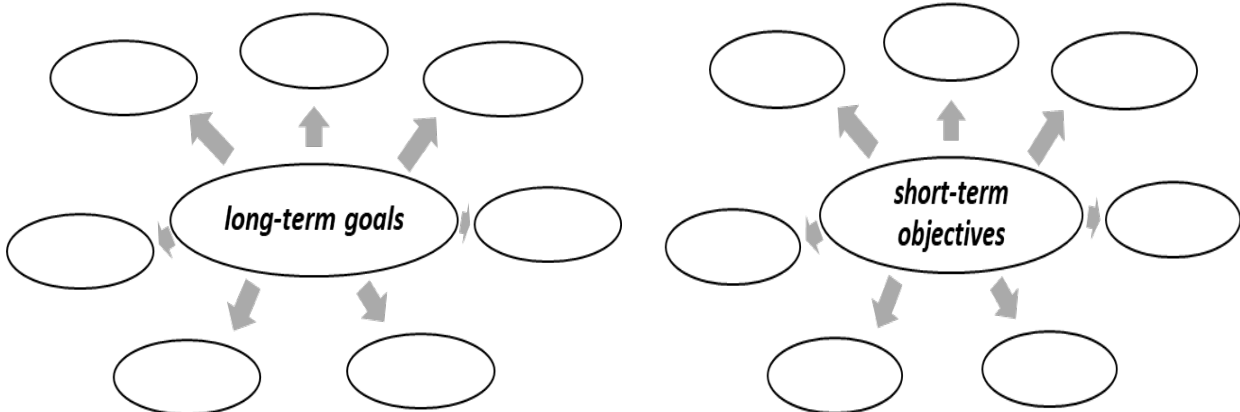
Discussion: Think and talk about holidays: What holidays do you celebrate? What is your favourite holiday? Do you have your family traditions? Can you tell us about them? Choose any holiday and tell us about similarities and differences it has (UK vs Ukraine).

Приклад 4

Вправа: умовно-комунікативна, продуктивна, з опорою, частково керована.

Мета: навчити студентів стратегій встановлення цілей та завдань вивчення лексичних одиниць та вміти надавати їхні приклади.

Інструкція: *Teacher: Do you think that setting long-term goals and short-term objectives in studying English vocabulary is useful? Give the example of long-term goals and short-term objectives. What are your long-term goals and short-term objectives in studying English vocabulary?*

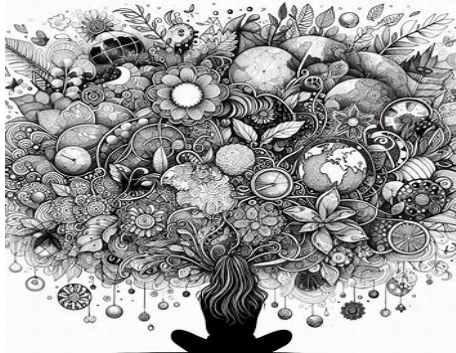

Приклад 5

Вправа: некомунікативна, рецептивно-репродуктивна, з опорою, некерована.

Мета: розвивати вміння студентів використовувати стратегії самооцінки використаних стратегій аудіювання.

Інструкція: *The ability to analyze one's educational activities is crucial for the effectiveness of the learning process. Think about your own listening strategies. Reflect. Can you do anything to improve your listening skills? Complete the Strategic Listening Self-Evaluation Form.*

Strategic Listening Comprehension Self-Evaluation Form		
Listening strategies which are easy for me to use		
1.		6.
2.		7.
3.		8.
4.		9.
5.		10.
Listening strategies which are difficult for me to use		
1.		6.
2.		7.
3.		8.
4.		9.
5.		10.

У п'ятому розділі «Експериментальна перевірка формування у майбутніх учителів початкової школи англомовної навчально-стратегічної компетентності в аспекті міжкультурного спілкування» описано експериментальне дослідження розробленої методики.

Під час підготовки й проведення експерименту були враховані сучасні вимоги до методичного експерименту. Основні характерні риси експерименту: навчальний; природний; вертикально-горизонтальний.

Метою експерименту було визначення ефективності розроблених моделей (модель 1 та модель 2) методики формування у майбутніх учителів ПШ АНСтК в аспекті міжкультурного спілкування. Перед початком експери-

менту було висунуто його гіпотезу. *Гіпотеза* експерименту полягала в тому, що формування АНСтК у майбутніх учителів ПШ в аспекті міжкультурного спілкування є ефективним *за умов*: 1) урахування етапів формування АНСтК в цілому, використання відповідних засобів навчання на основі розробленої системи вправ на всіх етапах формування ІКК в аспекті міжкультурного спілкування; 2) визначення оптимальної послідовності навчання груп стратегій (непрямих і прямих); 3) використання раціональних підходів до співвідношення послідовності ознайомлення та організації одночасного вправління студентів у використанні груп стратегій.

Варійованою умовою в ЕН була послідовність навчання стратегій (прямих і непрямих) з метою формування у майбутніх учителів ПШ ІНСтК в аспекті міжкультурного спілкування: варіант методики 1 – ЕГ1+ЕГ3 передбачав паралельне ознайомлення та навчання використовувати прямі та непрямі стратегії; варіант методики 2 – ЕГ2+ЕГ4 забезпечував послідовне опанування прямих і непрямих стратегій. До *неварійованих* умов експерименту було віднесено однакову кількість занять у модулі – 60 годин (30 годин аудиторної роботи, 30 годин самостійної роботи); один модуль та навчальний матеріал – друковані тексти, фонограми, відеофонограми; зміст; викладач з АМ; приблизно однаковий вихідний рівень сформованості АНСтК.

В експерименті взяли участь чотири групи студентів І курсу, 68 осіб: у 2019/2020 навчальному році взяло участь 38 осіб факультету дошкільної, початкової освіти і мистецтв Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка: дві групи (група 11–19 студентів; група 12–19 студентів); у 2020/2021 навчальному році – 30 осіб: дві групи (група 11–15 студентів; група 12–15 студентів). Унаслідок низки об'єктивних чинників 12 студентів пропустили кілька занять, тому констатація й інтерпретація результатів здійснювалася без урахування їхніх показників, а лише з урахуванням навчання 56 студентів: у 2019/2020 навчальному році – 28 осіб: ЕГ 1 – група 11–14 студентів; ЕГ 2 – група 12–14 студентів; у 2020/2021 навчальному році – 28 осіб: ЕГ 3 – група 11–14 студентів; ЕГ 4 – група 12–14 студентів). Студенти працювали за одними матеріалами, оцінювалися за однаковими критеріями.

Проведення ЕН включало констатування вихідного рівня сформованості у майбутніх вчителів ПШ АНСтК в аспекті міжкультурного спілкування в межах проведення *передекспериментального зрізу* та фінального рівня в *післяекспериментальному*. Ураховуючи результати ЕН, їх валідність перевірялася у другій серії ЕН на іншому контингенті студентів з метою підтвердження результатів розробленої в цьому дослідженні методики.

Наводимо таблицю порівняння результатів, одержаних у перед- та післяекспериментальних зрізах. Результати передекспериментального зрізу засвідчили приблизно однаковий коефіцієнт навченості у всіх учасників ЕГ, які брали участь у передекспериментальному зрізі, який не перевищував 0,7, що засвідчило недостатню сформованість ІНСтК у студентів. Водночас післяекспериментальний зріз показав зростання її рівня після проведеного ЕН (див. табл. 1).

**Середні показники рівня сформованості
у майбутніх учителів ПШ ІНСтК
за результатами перед- та післяекспериментальних зрізів**

Індекс групи	Середній коефіцієнт навченості за результатами		Приріст
	передекспериментального зрізу	післяекспериментального зрізу	
ЕГ1+ЕГ3	0,51	0,81	0,30
ЕГ2+ЕГ4	0,52	0,70	0,18

Порівняльні результати виявили приріст у всіх ЕГ, але найбільший показник виявлено в ЕГ1 та ЕГ3. Це доводить припущення про ефективність першого варіанта методики.

Аналіз результатів ЕН, достовірність яких перевірено за допомогою критерію кутового перетворення Фішера, свідчить про суттєвий приріст знань, навчоч і вмінь його учасників, що підтверджує робочу гіпотезу ЕН, а, отже, й ефективність розробленої методики формування АНСтК. За результатами проведеного експериментального дослідження розроблено *методичні рекомендації* щодо організації формування у майбутніх учителів ПШ АНСтК в аспекті міжкультурного спілкування, у яких визначено провідні положення створеної методики й описано шляхи її реалізації.

У *висновках* узагальнено основні теоретичні й практичні результати проведеного дослідження.

У *Додатках* подано анкети, результати опитування, тести, приклади їх виконання та заповнення, опис вимог щодо сформованості мовних і мовленнєвих компетентностей по рівнях В1 та В2, приклади комплексів вправ, моделі формування АНСтК у майбутніх учителів ПШ, зразки перед- та післяекспериментальних зрізів, список публікацій та акти про впровадження запропонованої методики.

ВИСНОВКИ

У дисертації визначено та обґрунтовано концептуальні засади формування ІНСтК у майбутніх вчителів ПШ в аспекті міжкультурного спілкування. У результаті проведеного дослідження теоретично узагальнено та вирішено наукову проблему фахової підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти – майбутніх вчителів ПШ, що виявляється в розробці методичної системи й у експериментальній перевірці її ефективності. Підґрунтям викладених нижче висновків є наукові та практичні результати дослідження.

1. Формування АНСтК у майбутніх вчителів ПШ в аспекті міжкультурного спілкування є важливим й обов'язковим складником процесу формування англійської комунікативної компетентності майбутніх учителів ПШ.

Проведений аналіз наукової літератури з досліджуваної проблеми дає підстави стверджувати, що на сьогодні немає концептуальних досліджень, які присвячені особливостям формування АНСтК у майбутніх вчителів ПШ в аспекті міжкультурного спілкування.

Вивчення вітчизняних і загальноєвропейських положень щодо вимог, які висуваються до сучасної іншомовної освіти майбутніх учителів ПШ, дозволили описати пріоритетні тенденції професійної підготовки майбутнього фахівця: підвищення значення в освітньому процесі з ІМ різних способів пізнавальної й творчої діяльності; зміщення фокусу уваги на розвиток *soft skills*; акцентування на важливості усвідомлення необхідності навчання впродовж життя. Такі тенденції передбачають розвиток у здобувачів освіти здатності до навчання в цілому, що неможливе без формування ІНСтК.

Узагальнення наукових уявлень про сутність поняття «ІНСтК» дав підстави стверджувати, що її можна трактувати у двох сенсах – широкому (лінгводидактичному) й вузькому (лінгвометодичному). Аналіз робіт науковців, які вивчали проблеми ІНСтК, дозволив нам зробити висновок, що вони розглядали цю компетентність з позицій таких підходів: компенсаторного, комунікативно-прагматичного, навчально-діяльнісного, метакогнітивного, диференційованого та інтегрованого. Для формування ІНСтК пріоритетним визначаємо інтегрований підхід, в якому ця компетентність розглядається в тісному взаємозв'язку її компонентів – навчальної та стратегічної компетентностей.

У результаті вивчення вітчизняних вимог і співставлення їх з міжнародними стандартами було з'ясовано, що для вступу на перший (бакалаврський) рівень вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта вступний рівень з ІМ має бути В1, а випусковий – В2; під час вступу на другий (магістерський) рівень – В2, а випусковий – В2+. Установлено, що основною метою навчання майбутніх учителів ПШ ІМ є формування особистості студента як суб'єкта діалогу культур. Визначено, що кінцевим результатом формування у майбутніх учителів ПШ ІНСтК є професійно орієнтована вторинна мовна особистість, яка ефективно здійснює свою професійну комунікацію в англomовному соціумі та представляє набір індивідуальних особистих якостей здобувача освіти, його потреб, мотивів, мислення, пам'яті, уваги, здібностей, когнітивної / металінгвістичної / мовної свідомості, цінності, емоції. Майбутній учитель здатен демонструвати відповідний до чинної програми рівень володіння АМ та порівнювати і протиставляти її з відповідними явищами рідною мовою.

Дослідження психолінгвістичних й психологічних основ формування АНСтК у майбутніх учителів ПШ в аспекті міжкультурного спілкування дозволило ввести та запропонувати власне визначення термінів «*стратегічне мислення*» та «*студент із стратегічним типом мислення*». Під стратегічним мисленням розуміємо особливий, складний вид інтелектуальної діяльності, здійснення якої залежить від набору компетентностей, що пов'язані з генеруванням нового продукту для досягнення конкурентної переваги, розробкою та добором нових, релевантних стратегій та стратегічних дій, які

забезпечать навчальний розвиток студента. Стратегічне мислення має свої особливості: творчість, критичність, системність, інноваційність, винахідливість, об'єктивність. Студент з таким типом мислення – це особистість з чітким усвідомленням що й навіщо робити, умінням розставляти пріоритети; із здатністю орієнтуватися на широке та всебічне осмислення своєї діяльності / діяльності групи крізь призму конкретної мети. Це особистість, яка визначає цілі та завдання своєї діяльності / групи, що з метою досягнення кращого результату; із здатністю планувати свою діяльність / групи, добирати засоби для досягнення цілей, реалізовувати, аналізувати та рефлексувати. Вважаємо, що сучасного студента можливо навчити мислити стратегічно в умовах спеціально організованого цілеспрямованого та систематичного освітнього процесу з ІМ.

2. Установлено, що процес формування ІНСтК у майбутніх учителів ПШ доцільно здійснювати в руслі положень компетентнісного, рефлексивного, лінгвосоціокультурного, когнітивного, комунікативно-діяльнісного, рівневого підходів.

Компетентнісний підхід спрямований на формування іншомовної професійної компетентності у майбутніх учителів ПШ. Він складається з чотирьох компонентів: лінгвістичного, соціокультурного, стратегічного, професійного, які дозволяють студентам ефективно здійснювати свою майбутню професійну діяльність, визначати траєкторію її вдосконалення, розширювати й поглиблювати знання АМ впродовж життя.

З'ясовано, що система компетентностей майбутнього вчителя ПШ під час формування ІНСтК складається із загальних (громадянська, соціальна, культурна, лідерська, підприємницька) та професійних (мовно-комунікативна, предметно-методична, інформаційно-цифрова, психологічна, емоційно-етична, педагогічного партнерства, інклюзивна, здоров'язбережувальна, проєктувальна, прогностична, організаційна, оцінювально-аналітична, інноваційна, здатність до навчання, рефлексивна) компетентностей. На їх базі формується професійно орієнтована ІКК (мовленнєва, навчально-стратегічна, мовна та лінгвосоціокультурна).

Визначено три етапи формування міжкультурної професійно орієнтованої ІКК у майбутніх учителів ПШ: формування базової міжкультурної професійно орієнтованої ІКК майбутніх учителів ПШ (нормативний курс ІМ) → формування просунутої міжкультурної професійно орієнтованої ІКК майбутніх учителів ПШ (варіативні курси ІМ) → формування вузькоспеціалізованої міжкультурної професійно орієнтованої ІКК майбутніх учителів ПШ (дисципліни вільного вибору студента, що викладаються ІМ).

Доведено важливість урахування положень *рефлексивного підходу* на всіх етапах навчання. Визначено особливості рефлексивних умінь для формування ІНСтК, які проявляються в їх функціях: інтегративній (рефлексивні вміння є результатом діяльності та основою формування суб'єктної позиції й інструментом, що забезпечує суб'єктну реалізацію особистості), перетворювальною (рефлексивні вміння забезпечують усвідомлення, що людина знає / не знає, розуміння того, як можна цього навчитися та сприяють удосконаленню й успішності будь-якої діяльності). Виділено чотири групи рефлексивних умінь:

загальні, навчання ІМ, педагогічні та вміння культурної рефлексії. Укладено їх перелік для майбутніх учителів ПШ в аспекті міжкультурного спілкування. Доведено важливість використання завдань на рефлексію явищ культури.

Формування НСтК у руслі комунікативно-діяльнісного підходу впроваджується через готовність до оволодіння ІМ, мотив, мотивацію. Вважаємо, що сам зміст поняття «комунікативна готовність до оволодіння ІМ» розкривається через основні компоненти: мотиваційний (мотивацію до прояву комунікативної активності в ситуаціях міжкультурного спілкування, потребу в самореалізації й саморозвитку студента); емоційно-ціннісний (емпатія, самоконтроль, рефлексія, культура, цінності, позитивне ставлення до вивчення ІМ в умовах міжкультурного спілкування); когнітивний (знання закономірностей міжособистісної взаємодії й здатність орієнтуватися в ситуаціях міжкультурного спілкування); діяльнісний (активність, уміння керувати власним комунікативним станом) й особистісний (знання й керування своїми індивідуальними особистісними характеристиками).

Основні засади лінгвосоціокультурного підходу акцентують важливість формування професійно орієнтованої «вторинної мовної особистості». Особливість реалізації навчання в межах цього підходу полягає у створенні професійної мотивації, пов'язаної із прагматикою професійно-діяльнісних потреб студентів. Збагачення понятійного тезаурусу певної фахової галузі є базою для створення проблемних когнітивно-комунікативних завдань для активізації мовленнєво-змістової діяльності студента.

Навчання в аспекті когнітивного підходу реалізується у формуванні студента як активного учасника процесу пізнання та його усвідомлення того, що він / вона є центром освітнього процесу. Особливість реалізації навчання в руслі цього підходу полягає в стимулюванні когнітивних процесів мислення студентів через ситуації спілкування. Розвиток когнітивних здібностей особистості, індивідуально-психологічних властивостей когнітивних процесів, за допомогою яких за інших однакових умов, забезпечується більш швидке, легке й міцне засвоєння знань, формування навичок і умінь. Формування НСтК у міжкультурному аспекті реалізується крізь систему когнітивних завдань (аналітичних; комунікативних; асоціативних; дослідницьких) з акцентом на вправи з культурознавчим компонентом (пізнавально-пошукових й пізнавально-дослідницьких культурознавчих завдань, культурознавчих й комунікативно-орієнтованих рольових ігор та культурознавчих проєктів тощо).

Навчання реалізується з урахуванням положень рівневого підходу, який ґрунтується на діагностуванні рівня володіння ІМ, для якого притаманні визначені характеристики мовної, мовленнєвої, соціокультурної та стратегічної поведінки особистості, кожен рівень має свої цілі й завдання, набір освітніх і комунікативних компетентностей по кожному мовному аспекту та виду мовленнєвої діяльності.

3. На основі визначених теоретичних передумов було розроблено концептуальні засади формування у майбутніх учителів ПШ АНСтК в аспекті міжкультурного спілкування: модель, цілі та структуру й зміст навчання,

принципи, методи, засоби його конструювання. Установлено, що модель формування ІНСтК у майбутніх учителів ПШ складається із трьох основних і обов'язкових блоків: організаційного, змістового й процесуального, які становлять єдине ціле та є взаємопов'язаними між собою. Вона є функціональною й відкритою системою, яка охоплює підходи, мету й завдання, зміст, принципи, технології, методи та засоби навчання.

У контексті нашого дослідження виокремлюємо такі основні цілі формування ІНСтК: практично-професійну, розвивальну, освітню та виховну. Основними компонентами змісту формування у майбутніх учителів ПШ ІНСтК визначаємо: мотиваційний, когнітивний, практично-професійний, культурний, рефлексивний.

Добір змісту формування ІНСтК у майбутніх учителів ПШ здійснюється у двох аспектах – предметному та процесуальному.

Визначено сфери, стилі, комунікативні ролі майбутніх учителів ПШ: особиста, публічна, професійна, освітня сфери. Домінантною для нашого дослідження визначено дві останні сфери спілкування. Стилi розподіляємо на діловий, науковий, розмовний, публіцистичний, художній, подані з урахуванням їх значущості для майбутніх учителів ПШ. У результаті опитування 92 респондентів (студентів, вчителів, викладачів, методистів) укладено 12 типових комунікативних ситуацій та ролей для майбутніх учителів ПШ.

У структурі ІНСтК виділяємо два компоненти: навчальну та стратегічну компетентності. Основою кожної є знання, навички й уміння використання навчальних стратегій та додаємо тактики як складник цього процесу. Аналіз визначення дефініції терміну «стратегії» дозволив констатувати, що вони спрямовані на полегшення й підвищення ефективності опанування ІМ студентами. У нашому дослідженні ми спираємося на класифікацію R. Oxford (Oxford, 1990; Oxford, 2016), яка поділяє стратегії вивчення ІМ на дві групи: прямі та непрямі. Прямі стратегії допомагають студенту безпосередньо вивчати ІМ, а непрямі – керувати процесом навчанням і підтримувати його. Установлено, що стратегії можуть бути універсальними, культуророзумовленими й індивідуальними (залежно від віку, статі, фаху, інтелекту, досвіду тощо).

Визначено, що організація формування ІНСтК у майбутніх учителів ПШ має ґрунтуватися на принципах активності, наочності, посильності, міцності, свідомості, систематичності та послідовності, рефлексивності, пізнавальної, соціокультурної та професійно-практичної цінностей, автентичності, комунікативності, поетапності, менторстві. Вона має відбуватися з використанням ігрових, інтерактивних технологій, навчання у співпраці тощо.

Дібрано ефективні засоби формування ІНСтК у майбутніх учителів ПШ: нетехнічні й технічні. Серед нетехнічних засобів для ефективного формування ІНСтК виділяємо навчальні посібники, підручники, довідники, енциклопедії, тести тощо, серед технічних – дистанційні електронні курси, аудіо- / відеоматеріали, комп'ютерні програми та застосунки тощо.

4. Описано методичну організацію процесу формування у майбутніх учителів ПШ ІНСтК з оволодіння ІКК в аспекті міжкультурного спілкування;

визначено фонетичні, лексичні, граматичні стратегії; стратегії аудіювання, діалогічного та монологічного мовлення, читання та письма. Розроблена в цьому дослідженні система вправ базується на етапах формування кожної окремої мовної та мовленнєвої компетентності з урахуванням класифікації стратегій, яка була розроблена R. Oxford (1990). Система професійно орієнтованих вправ для навчання майбутніх учителів ПШ використання стратегій входить до системи вправ для навчання ІНСтК і ґрунтується на особливостях груп, підгруп, типів і видів професійно орієнтованих вправ. До її складу входить три групи вправ: підготовчий етап, або група 0, мета якого полягає в набутті предметних і процесуальних знань з використанням стратегій різного типу; група I – для ознайомлення та навчання використовувати прямі стратегії (запам'ятовування, когнітивні, компенсаторні); група II – для ознайомлення та навчання використовувати непрямі стратегії (метакогнітивні, афективні, соціальні). Вважаємо, що залучення стратегій у процес формування ІНСтК у ЗВО значно підвищує ефективність освітнього процесу й допомагає забезпечити якісну підготовку майбутнього фахівця.

5. ЕН дало підстави підтвердити висунуту гіпотезу й стверджувати про доцільність упровадженої методики формування АНСтК у майбутніх учителів ПШ в аспекті міжкультурного спілкування. Методичний експеримент як емпіричний метод дослідження дозволив констатувати значне підвищення ефективності навчання за умови паралельного ознайомлення та навчання використовувати прямі й непрямі стратегії на всіх етапах формування ІКК в аспекті міжкультурного спілкування, оскільки група студентів, які навчалися за варіантом методики 1, досягла високих результатів, натомість студенти, які опановували варіант методики 2, що забезпечував послідовне опанування прямих й непрямих стратегій, – достатнього рівня. Методами математичної статистики доведено ефективність варіанта методики 1. На основі отриманих даних укладено методичні рекомендації щодо впровадження розробленої методики до освітнього процесу з ІМ у ЗВО. Запропонована методика була впроваджена у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського, Житомирському державному університеті імені Івана Франка, Криворізькому державному педагогічному університеті, Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя, Університеті Григорія Сковороди в Переяславі, Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова.

Дисертаційна робота є спробою розв'язання проблеми формування АНСтК у майбутніх вчителів ПШ в аспекті міжкультурного спілкування. Проте проведене дослідження не претендує на вичерпність досліджуваної проблеми. **Перспективу подальших наукових розвідок** вбачаємо в дослідженні організації формування у майбутніх учителів ПШ ІНСтК, які вивчають ІМ на другому «магістерському» рівні, зокрема з використанням ІКТ. Основні положення нашого дослідження можуть бути покладені в основу вивчення проблеми формування НСтК здобувачів технічного профілю.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Конотоп, О. С. (2020). Вимоги до іншомовної практичної підготовки майбутніх учителів початкової школи в умовах євроінтеграції. *Інноваційна педагогіка*, 28, 57–61. doi: 10.32843/2663-6085/2020/28.10.

2. Конотоп, О. С. (2020). Масові відкриті онлайн-курси для формування і розвитку критичного мислення студентів як основи формування іншомовної навчально-стратегічної компетентності. *Іноземні мови*, 4, 26–33. doi.org/10.32589/1817-8510.2020.4.219944.

3. Конотоп, О. С. (2020). Використання автентичної відеофонограми для іншомовної практичної підготовки студентів. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки*, 9 (165), 65-70. doi.org/10.5281/zenodo.4500382.

4. Конотоп, О. С. (2020). Сучасні тенденції науково-методичного дослідження процесу формування у майбутніх учителів початкової школи англomовної навчально-стратегічної компетентності. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Педагогіка та психологія*, 32, 192–204. doi.org/10.32589/2412-9283.32.2020.207772.

5. Конотоп, О. С. (2020). Сучасні підходи до формування у майбутніх учителів початкової школи англomовної навчально-стратегічної компетентності. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Педагогіка та психологія*, 33, 39–46. doi.org/10.32589/2412-9283.33.2020.221676.

6. Конотоп, О. С. (2021). Електронна когнітивна карта в навчанні майбутніх учителів початкової школи англomовної лексики. *Іноземні мови*, 1, 18–24. doi.org/10.32589/1817-8510.2021.1.230737.

7. Конотоп, О. С. (2021). Іншомовна практична підготовка майбутніх учителів початкової школи: проблеми і перспективи. *Інноваційна педагогіка*, 32 (2), 88–91. doi.org/10.32843/2663-6085/2021/32-2.18.

8. Конотоп, О. С., Верхуша, Я. І., Лісовська, Ю. О., Шевченко, Ю. В., Моїсеєнко, А. В. (2021). Критерії відбору автентичних відеофонограм для формування у молодших школярів іншомовної комунікативної компетентності. *Інноваційна педагогіка*, 39, 46–49. doi.org/10.32843/2663-6085/2021/39.8.

9. Конотоп, О. С. (2021). Важливість оволодіння англomовною навчально-стратегічною компетентністю в письмі майбутніми вчителями початкової школи. *Інноваційна педагогіка*, 42 (2), 75–78. doi.org/10.32843/2663-6085/2021/42.14.

10. Конотоп, О. С. (2021). Результати тестування рівня сформованості іншомовної комунікативної компетентності студентів першого курсу спеціальності 013 Початкова освіта. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Педагогічні науки: реалії та перспективи*, 79 (1), 162–166. doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.79.1.34.

11. Конотоп, О. С. (2021). Формування у майбутніх учителів початкової школи іншомовної навчально-стратегічної компетентності з використанням автентичної відеофонограми. *Вісник Національного університету «Чернігів-*

ський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки, 14–15 (170–171), 184–190. doi.org/10.5281/zenodo.5938846.

12. **Konotop, O. S.**, Bykonja, O. P., Bondar, O. Y., Shevchenko, Y. V., Kasianchuk, N. M. (2021). Practice of using GoToMeeting / Zoom in the study of foreign languages. *Journal for Educators, Teachers and Trainers*, 12(3), 176–186. doi.org/10.47750/jett.2021.12.03.017 (**Web of Science**).

13. Конотоп, О. С. (2022). Критерії оцінювання рівня сформованості англomовної навчально-стратегічної компетентності у діалогічному спілкуванні майбутніх вчителів початкової школи. *Інноваційна педагогіка*, 51 (1), 90–93. doi.org/10.32782/2663-6085/2022/51.1.17.

14. **Konotop, O.**, Bondar, O., Terletska, L., Kyrychenko, S., Ovsyanko G. (2022). Methods of using digital technologies for the development of students' listening comprehension strategies in higher educational institutions. *Journal for Educators, Teachers and Trainers*, 13 (3), 247–259. doi.org/10.47750/jett.2022.13.03.024 (**Web of Science**).

15. Konotop, O. (2022). Reflexive approach as a basis for the formation of strategic competence of future primary school teachers. *Knowledge, Education, Law, Management*, 8 (52), 21–26. doi.org/10.51647/kelm.2022.8.4.

16. Конотоп, О. С. (2023). Психолого-педагогічні передумови формування у майбутніх учителів початкової школи англomовної навчально-стратегічної компетентності. *Інноваційна педагогіка*, 55 (2), 104–107. doi.org/10.32782/2663-6085/2023/55.2.22.

17. Конотоп, О. С. (2023). Рефлексія майбутніх учителів початкової школи у процесі формування англomовної навчально-стратегічної компетентності у читанні. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки*, 21 (177), 95–99. doi.org/10.58407/visnik.232116.

18. Конотоп, О. С. (2023). *Теоретичні передумови формування у майбутніх учителів початкової школи англomовної навчально-стратегічної компетентності в аспекті міжкультурного спілкування*. Higher education in Ukraine (1991–2023): traditions, transformations, challenges, and prospects: Scientific monograph [кол. монографія]. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 117–132.

19. Konotop, O. (2023). Structure of Foreign Language Strategic Competence of Future Primary Teachers. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*, 1, 80–88. doi.org/10.30525/2592-8813-2023-1-11.

20. **Konotop, O.**, Bykonja, O., Bondar, O., Shevchenko, Y., & Korobeinikova, T. (2023). Effectiveness of generative learning strategies in independent study of english using mobile technologies. *Revista Eduweb*, 17(3), 160–181. doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2023.17.03.14 (**Web of Science**).

21. Chernysh, V., Melnyk, A., **Konotop, O.**, Meljnyk K. & Matkovska N. (2023). Integration of the Latest Information and Communication Technologies into Pedagogical Practice: Impact Analysis, Effectiveness and Challenges on the way to Sustainable Implementation in Higher Education. *Brazilian Journal of Education*,

Technology and Society, 16 (1), 163–172. doi.org/10.14571/brajets.v16.n1.163-172. (Web of Science).

22. Конотоп, О. (2023). *English for Future Primary School Teachers. Part I: навчальний посібник для студентів спеціальності 013 Початкова освіта*. Чернігів: Десна Поліграф.

23. Konotop, O. (2024). The effectiveness of the BBC learning English application for building students' English-language strategic competence. *Revista Edapeci-Educacao a Distancia e Praticas Educativas Comunicacionais e Interculturais*, 24 (1). 142–157. doi.org/10.29276/redapeci.2024.24.119513.142-157. (Web of Science).

24. Konotop, O. (2024). Experimental Verification of the Effectiveness of the Formation of Strategic Competence for future Primary School Teachers. *Knowledge, Education, Law, Management*, 5 (65), 14–17. doi.org/10.51647/kelm.2024.5.3.

25. Konotop, O. (2024). Methodological Recommendations for the Organization of the Formation of the Educational Process for Primary School Teachers' Strategic Competence: Intercultural Communication. *Academia Polonica*, 65 (4), 81–85. doi.org/10.23856/6509.

Наукові праці, які додатково відображають зміст матеріалів дисертації

26. Конотоп, О. С. (2018). Навчально-стратегічна компетентність у контексті сучасних вітчизняних науково-методичних досліджень. *Педагогічний альманах*, 39, 44–50.

27. Конотоп, О. С. (2018). Навчання аудіювання фрагментів автентичних художніх відеофільмів з використанням комп'ютера. *Молодий вчений*, 2.1, (54.1), 67–70.

28. Конотоп, О. С. (2019). Результати зрізу рівня сформованості критичного мислення у студентів закладів вищої освіти. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки*, 5 (161), 97–100. doi:10.5281/zenodo.3667203.

29. Конотоп, О. С. (2020). Навчально-стратегічна компетентність у контексті сучасних зарубіжних науково-методичних досліджень. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки*, 7 (163), 193–197. doi.org/10.5281/zenodo.3759138.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

30. Конотоп, О. С. (2015). Переваги використання автентичної відеофонограми у вивченні іноземних мов і культур. *Здобутки та перспективи розвитку сучасного мовознавства: Міжнар. зб. наук. пр., присвяч. 70-річ. ювіл. проф. Алли Андріївни Калити*. К.: Вид-во «Політехніка», 245–252.

31. Конотоп О. С. (2016). Сервіс відеоподкастів як засіб формування іншомовної комунікативної компетентності. *Мова. Культура. Комунікація: інноваційні підходи до вивчення мов та літератур: Матеріали 7-ї Міжнародної науково-практичної конференції (Чернігів, 22–23 квітня 2016 р.)*. Чернігів:

Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка, 113–116.

32. Konotop, O. (2017). Teaching English Oral Interaction With Authentic Vodcasts. *Pathways to Success for Contemporary English Teachers and Their Learners: Book of Convention Papers*, Lviv ПП: «Марусич», 87–88.

33. Konotop, O. (2019). Using Synchronous Communicative Activities on the Basis of Authentic Feature Films For Teaching Students Oral Interaction. *Thinking Globally – Teaching Locally: Book of Papers of the 2019 National TESOL-Ukraine Convention. (April 9-10, 2019 yr.)*. Publishing House I. Ivanchenka, 68–69.

34. Конотоп, О. С. (2019). Навчально-стратегічна компетентність як компонент цілей навчання іноземних мов у документах Ради Європи з мовної освіти. *Передові освітні практики: Україна, Європа, Світ: збірник тез міжнародної науково-практичної конференції «Передові освітні практики: Україна, Європа, Світ» (16–17 листопада 2019 р.)*. К.: Педагогічна думка, 353–355.

35. Конотоп, О. С. (2019). Класифікація стратегій вивчення іноземних мов у англomовних педагогічних дослідженнях. *Актуальні проблеми філології та методики викладання іноземних мов у сучасному мультимедіальному просторі: матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної конференції (20 листопада 2019 р.)*. Вінниця, 57–59.

36. Конотоп, О. С. (2019). Розвиток критичного мислення студентів закладів вищої освіти: вимога сьогодення та сучасний стан. *Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції «Інновації в освіті: сучасні підходи до професійного розвитку вчителів іноземних мов»*. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М, 71–74.

37. Конотоп, О. С. (2020). Класифікація комунікативних стратегій у документах Ради Європи з мовної освіти. *Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація: Тези доповідей XIX наукової конференції з міжнародною участю*. Харків: Видавництво Точка, 58–60.

38. Конотоп, О. С. (2020). Тестування рівня сформованості іншомовної комунікативної компетентності студентів першого курсу спеціальності 013 Початкова освіта. *Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації»*: Зб. наук. праць. Переяслав, Вип. 58, 190–192.

39. Конотоп, О. С. (2020). Стратегічне мислення VS кліпове мислення у практичній іншомовній підготовці студентів немовних закладів вищої освіти. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 3 березня 2020 р.)*. Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, факультет дошкільної, початкової освіти та мистецтв імені Валентини Волошиної. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», Вип. 9, 380–382.

40. Конотоп, О. С. (2020). Цільовий рівень іншомовної практичної підготовки майбутніх учителів початкової школи. *Науковий вісник Сіверщини. Серія:*

Освіта. Соціальні та поведінкові науки, 1 (4), 52–64. doi.10.32755/sjeducation.2020.01.052.

41. Konotop, O. (2020). The importance of developing strategic thinking through teaching foreign languages. *25 Years of TESOL in Ukraine: Honoring the Past and Shaping the Future: Book of Convention Papers*. Львів: ПП «Марусич», 92–93.

42. Конотоп, О. С. (2020). Важливість іншомовної практичної підготовки майбутніх учителів початкової школи у контексті євроінтеграції. *Сучасні проблеми підготовки та професійного удосконалення працівників сфери освіти: матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (23–24 квітня 2020 року, м. Чернігів)*. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю.В., 54–56.

43. Конотоп, О. С. (2020). Стратегічне мислення як основа формування іншомовної навчально-стратегічної компетентності у студентів немовних закладів вищої освіти. *Актуальні питання теорії та практики в галузі права, освіти, соціальних та поведінкових наук – 2020: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Чернігів, 23–24 квіт. 2020 р.): у двох томах. Т. 2*. Чернігів: Академія ДПтС, 343–346.

44. Конотоп, О. С. (2020). Проблеми практичної іншомовної підготовки майбутніх учителів початкової школи. *Наука та освіта в дослідженнях молодих учених [Електронне видання]: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. для студентів, аспірантів, докторантів, молод. учених, Харків, 14 трав. 2020 р. Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди*. Харків, 155–157.

45. Конотоп, О. С. (2020). Стан процесу практичної іншомовної підготовки майбутніх учителів початкової школи. *«Європейська проектна культура в Україні: стан, проблеми, перспективи»: Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (Запоріжжя, 29–30 травня 2020 р.)*. Запоріжжя, 110–112.

46. Конотоп, О. С. (2020). Перелік автентичних навчальних відеокурсів для іншомовної практичної підготовки майбутніх учителів початкової школи. *Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації»: Зб. наук. праць. Переяслав, Вип. 63*, 225–228.

47. Конотоп, О. С. (2020). Автентичні художні відеофільми як засіб формування англомовної навчально-стратегічної компетентності у майбутніх учителів початкової школи. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку»: Зб. наук. праць. Переяслав, Вип. 64*, 137–139.

48. Конотоп, О. С. (2020). Розвиток стратегічного мислення студентів немовних закладів вищої освіти під час навчання іноземної мови. *Актуальні проблеми фахової підготовки сучасного педагога: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (9–10 листопада 2020, м. Херсон)*. Херс. держ. ун-т. Херсон: ХДУ, 275–281.

49. Konotop, O. S. (2020). Four Reading Strategies to Develop Students' Reading Comprehension. *Початкова освіта: сучасні перспективи розвитку:*

матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (Кременчуцький педагогічний коледж імені А. С. Макаренка, 11 грудня 2020 року). Кременчук: Методичний кабінет, 35–37.

50. Konotop, O. (2020). What is a reading strategy? *Science. Innovation. Quality: 1st International Scientific-Practical Conference SIQ – 2020, December 17–18th, 2020: Book of Papers*. Berdyansk: BSPU, 27–30.

51. Конотоп, О. С. (2021). Он-лайн програми для створення електронних когнітивних карт для презентації навчальної інформації на заняттях з іноземної мови. *Педагогіка і психологія сьогодення: теорія та практика: Збірник наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (22–23 січня 2021 р., м. Одеса)*. Одеса: ГО «Південна фундація педагогіки», Ч. 2, 100–103.

52. Konotop, O. (2021). Reading strategies in Common European Framework of References: Learning, Teaching, Assessment. *Proceedings of the II International Education Forum «Best Educational Practices: Ukraine, Europe, World», January 24, 2021, Association for Promotion of Education and Science Globalization SPACETIME*. Kyiv, 293–297.

53. Конотоп, О. (2021). Автентичні навчальні відеокурси як засіб формування англomовної навчально-стратегічної компетентності у майбутніх учителів початкової школи. *Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації»*: Зб. наук. праць. Переяслав, Вип. 67, 217–220.

54. Konotop, O. (2021). The Motivated Strategies for Learning Questionnaire as an Effective Instrumental Tool To Measure Students' Learning Strategies. *Актуальні питання сучасних педагогічних та психологічних наук: Збірник наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (19–20 лютого 2021 р., м. Одеса)*. Одеса: ГО «Південна фундація педагогіки», 174–177.

55. Конотоп, О. (2021). Проблеми використання відеофонограми в освітньому процесі для формування іншомовної навчально-стратегічної компетентності. *Полілог культур: Освітній і культурологічний аспекти: Всеукраїнська науково-практична конференція молодих науковців та студентів (30 березня 2021 р., м. Чернігів)*, 57–58.

56. Конотоп, О. (2021). Формування у майбутніх учителів початкової школи іншомовної навчально-стратегічної компетентності у руслі концепції НУШ. *«Ad orbem per linguas. До світу через мови»*. *Матеріали Міжнародної науково-практичної відеоконференції «Світ цінностей і цінності у світі»*, 13–14 травня 2021 року. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 156–158.

57. Конотоп, О. С. (2021). Щодо проблеми оцінювання іншомовної навчально-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкової школи. *Модернізація освіти як важливий чинник розвитку суспільства: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 22 листопада 2021 р.)*. Дніпро: Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 37–39.

58. Konotop, O. S. (2022). To The Problem of Assessing Future Primary School Teachers' Strategic Competence. *Scientific Collection «InterConf», (96): with the Proceedings of the 6 th International Scientific and Practical Conference*

«*Scientific Community: Interdisciplinary Research*» (January 26–28, 2022). Hamburg, Germany: Busse Verlag GmbH, 221–223.

59. Konotop, O. S. (2022). The importance of developing future primary school teachers' strategic competence. *Scientific Collection «InterConf», (100): with the Proceedings of the 6th International Scientific and Practical Conference «Global and Regional Aspects of Sustainable Development»* (February 26–28, 2022). Copenhagen, Denmark: Berlitz Forlag, 161–163.

60. Konotop, O. (2022). Self-assessment table as a tool for developing future primary school teachers' strategic competence. *Actual Problems in the System of Education: General Secondary Education Institution – Pre-University Training – Higher Education Institution, 1(2)*, 161–166.

61. Конотоп, О. С. (2023). Вправи на розвиток рефлексії майбутніх учителів початкової школи у процесі формування англомовної навчально-стратегічної компетентності у читанні. *Distance Education in Ukraine: Innovative, Normative-Legal, Pedagogical Aspects, 1(3)*, 227–232. doi.org/10.18372/2786-5495.1.17783.

62. Конотоп, О. С. (2023). Стратегії використання елементів арт-терапії в закладах вищої освіти України. *Proceedings of the 2nd International Scientific and Practical Conference «Diversity and Inclusion in Scientific Area»* (January 26–28, 2023). Warsaw, Poland, 236–239.

63. Konotop, O. (2023). Peculiarities of assessing future primary school teachers' strategic competence in spoken interaction. *Proceedings of the 8th International Scientific and Practical Conference «Global and Regional Aspects of Sustainable Development»* (March 26–28, 2023). Copenhagen, Denmark. *Scientific Collection «InterConf», (148)*, 147–149.

АНОТАЦІЯ

Конотоп О. С. Теорія і практика формування у майбутніх учителів початкової школи англомовної навчально-стратегічної компетентності в аспекті міжкультурного спілкування. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 «Теорія та методика навчання (іноземна мова)». – Київський національний лінгвістичний університет, Київ, 2025.

У дисертації вперше обґрунтовано й розроблено методику формування у майбутніх учителів початкової школи англомовної навчально-стратегічної компетентності в аспекті міжкультурного спілкування; здійснено системний аналіз теоретичних передумов та методичних понять, що розкривають проблему та специфіку досліджуваної проблеми; визначено пріоритетні підходи до формування у майбутніх учителів початкової школи англомовної навчально-стратегічної компетентності в аспекті міжкультурного спілкування; теоретично обґрунтовано компоненти методичної системи формування у майбутніх учителів початкової школи англомовної навчально-стратегічної компетентності в аспекті міжкультурного спілкування; розроблено модель,

навчально-методичне забезпечення, етапи, систему вправ і завдань формування у майбутніх учителів початкової школи англомовної навчально-стратегічної компетентності в аспекті міжкультурного спілкування; уточнено поняття «англомовна навчально-стратегічна компетентність»; введено поняття «студент зі стратегічним типом мислення». Експериментально доведено ефективність розробленої методики та визначено оптимальну модель для відповідного навчання. За результатами дослідження підготовлено методичні рекомендації щодо організації процесу формування у майбутніх учителів початкової школи англомовної навчально-стратегічної компетентності в аспекті міжкультурного спілкування.

Ключові слова: іншомовна навчально-стратегічна компетентність, навчальні стратегії, комунікативні стратегії, майбутні учителі початкової школи, міжкультурна іншомовна компетентність.

RESUME

Konotop O. S. Theory and practice of pre-service primary school teachers' English learning and strategic competence development in the aspect of intercultural communication. – Manuscript.

Thesis for obtaining the scientific degree of Doctor of Pedagogy, specialty 13.00.02 “Theory and Methodology of Teaching (Foreign Language)”. – Kyiv National Linguistic University, Kyiv, 2025.

The given study is the first attempt in methodology to theoretically substantiate and develop the methodology for the development of pre-service primary school teachers' English learning and strategic competence in the aspect of intercultural communication. The problem of the development of pre-service primary school teachers' English learning and strategic competence in the aspect of intercultural communication is substantiated, developed and verified.

The purpose of the study is to substantiate, develop and experimentally verify the theoretical and methodological foundations of the organization of pre-service primary school teachers' English learning and strategic competence in the aspect of intercultural communication.

The object of the research is the process of substantiation and development of the system for developing pre-service primary school teachers' English learning and strategic competence in the aspect of intercultural communication.

The subject of the study is the system for the development of pre-service primary school teachers' English learning and strategic competence in the aspect of intercultural communication.

In the course of the study, the psychological and pedagogical prerequisites for the effective development of pre-service primary school teachers' English learning and strategic competence in the aspect of intercultural communication have been outlined.

We highlight six approaches to understanding learning and strategic competence: compensatory, communicative-pragmatic, learning-active, metacognitive, differentiated and integrated. We prioritize an integrated approach to understanding

learning and strategic competence, in which it is considered in a close relationship between its components – learning and strategic competency. Our analysis has shown that there are three groups of approaches through which learning and strategic competence can be developed: traditional, innovative and special. In the process of defining the psychological and pedagogical prerequisites, the categories “strategic thinking” and “a student with strategic thinking” have been defined, and the psychological model of a student – a pre-service primary school teacher has been described. In the process of developing pre-service primary school teachers’ English learning and strategic competence in the aspect of intercultural communication, competence-based, reflexive, linguistic, socio-cultural, cognitive, communicative-activity, and level approaches are used.

The model, learning and methodological means, stages, and the system of exercises and tasks for the pre-service primary school teachers’ English learning and strategic competence in the aspect of intercultural communication have been developed; the concept of “English learning and strategic competence” is clarified. A three-level model for developing pre-service primary school teachers’ English learning and strategic competence is proposed, which consists of the main and mandatory blocks: organizational, content, and procedural, which form a single whole are interconnected.

The effectiveness of the developed methodology has been experimentally proven and a survey model for the corresponding training has been determined. The developed methodology has been tested through a methodological experiment, the purpose of which has been to determine the effectiveness of the developed models (model 1 and model 2) of the methodology for the development of pre-service primary school teachers’ English learning and strategic competence in the aspect of intercultural communication. The variable condition of the experiment has been the sequence of learning strategies (direct and indirect) aimed at developing pre-service primary school teachers’ English learning and strategic competence at all stages of the formation of communicative competence in the aspect of intercultural communication: variant model 1 has offered parallel mastering of strategies (direct and indirect), variant model 2 – sequential. The results of the experiment have showed a significant increase in the knowledge and skills of all participants. The most effective has been model 1, which is provided for the parallel mastering of strategies (direct and indirect). Based on the results of the study, methodological recommendations have been prepared for the organization of training methods for pre-service primary school teachers’ English learning and strategic competence development in the aspect of intercultural communication.

Key words: foreign language learning and strategic competence, learning strategies, communicative strategies, pre-service primary school teachers, intercultural foreign language competence.

Підписано до друку 14.02.2025 р. Формат 60x84 1/16.
Папір офсетний. Друк на різнографі.
Ум. друк арк. 2,56. Обл.-вид. арк. 1,9.
Наклад 100 прим. Зам. № 0001.

Віддруковано ТОВ «Видавництво «Десна Поліграф»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції.
Серія ДК № 4079 від 1 червня 2011 року

14035, м. Чернігів, вул. Карпенко-Карого, 40
Тел. (0462) 972-664

